

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Επιστήμες της Αγωγής μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και

Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Το παιδικό βιβλίο: Η συμβολή, η σημαντικότητα του στην
προσχολική αγωγή και η αξιοποίηση του με ψηφιακή
μορφή**

POST GRADUATE THESIS

**The child's book: Its contribution, its significance in the preschool
education and its utilization with a digital form**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ /NAME OF STUDENTS

Χριστιάνα Τσέντζου

Christiana Tsentzou

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THE SUPERVISOR

Τρυφαίνη Σιδηροπούλου

Tryphaini Sidiropoulou

ΑΙΓΑΛΕΩ/AIGALEO 2023

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program
Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS

The child's book: Its contribution, its significance in the preschool education and its utilization with a digital form

Christiana Tsentzou

R.N 21604

mscedt21604@uniwa.gr

FIRST SUPERVISOR

Tryphaini Sidiropoulou

SECOND SUPERVISOR

Maretta Sidiropoulou

AIGALEO 2023

Επιτροπή εξέτασης

Ημερομηνία εξέτασης: 07 Ιουλίου 2023

	Ονόματα εξεταστών	Υπογραφή
1 ^{ος} Εξεταστής	Τρυφαίνη Σιδηροπούλου	
2 ^{ος} Εξεταστής	Μαρέττα Σιδηροπούλου	

Δήλωση συγγραφέα μεταπτυχιακής εργασίας

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Χριστιάνα Τσέντζου του Ευαγγέλου, με αριθμό μητρώου 21604 φοιτήτρια του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων των Τμημάτων Βιοϊατρικών Επιστημών/ Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία/Παιδαγωγική τμήμα των Σχολών Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας/Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Χριστιάνα Τσέντζου

Ευχαριστίες

Στο τέλος των μεταπτυχιακών μου σπουδών στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς όλους τους καθηγητές που συμμετείχαν στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων» για την ανεκτίμητη καθοδήγησή τους και τις γνώσεις που μου μετέδωσαν.

Πρωτίστως, ευχαριστώ από καρδιάς την επιβλέπουσα μου κ. Σιδηροπούλου Τρυφαίνη για την πολύτιμη καθοδήγηση και την ήρεμη δύναμη που αποπνέει, καθώς κ την κ. Σιδηροπούλου Μαρέττα για την όμορφη συνεργασία μας. Την γραμματεία του μεταπτυχιακού προγράμματος για την άριστη συνεργασία μας. Εν συνεχεία, δεν μπορώ να παραλείψω τις ευχαριστίες μου προς τις συναδέλφους μου για την υπομονή και την κατανόηση που επέδειξαν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Ξεχωριστή θέση κατέχουν πλέον στην καρδιά μου οι συμφοιτήτριες μου με τις οποίες διανύσαμε μαζί αυτό το ταξίδι και υπήρξαν οι άνθρωποι με βοήθησαν και τους οφείλω ένα τεράστιο ευχαριστώ. Συνεχίζοντας τις ευχαριστίες, σημαντικός θεμέλιος λίθος σε αυτή τη διαδρομή αποτέλεσαν οι επιστήθιες φίλες μου οι οποίες βρίσκονται πάντα στο πλευρό μου να στηρίζουν και να ενθαρρύνουν κάθε μου απόφαση.

Τέλος, δε θα μπορούσα να πραγματοποιήσω αυτό το εγχείρημα δίχως την υποστήριξη της οικογένειάς μου. Ένα τεράστιο ευχαριστώ στους γονείς μου Ευάγγελο και Μαρία και στα αδέρφια μου Στέργιο και Γαβριέλα που είναι οι σημαντικότεροι αρωγοί σε κάθε μου προσπάθεια. Δίχως αυτούς τους ανθρώπους δε θα είχα φτάσει εδώ που είμαι σήμερα.

Αφιέρωσεις

«Ποτέ δεν είμαστε αρκετά μεγάλοι για να βάλουμε έναν ακόμη στόχο ή να κάνουμε ένα ακόμη όνειρο».

Clive Staples Lewis

*Αφιερωμένο στην οικογένεια μου και
στους μικρούς μου μαθητές!*

Περίληψη

Αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα της προσχολικής ηλικίας για την ανάπτυξη των παιδιών, επισημαίνεται ο ρόλος που διαδραματίζει το παιδικό βιβλίο στη γλωσσική, πνευματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Αρχικά, αναλύονται τα οφέλη της ανάγνωσης παιδικών βιβλίων, όπως η ενίσχυση της γλωσσικής ικανότητας, η καλλιέργεια της φαντασίας και η ενεργοποίηση της δημιουργικότητας. Επιπροσθέτως, υπογραμμίζεται η αλληλένδετη σχέση και επιρροή που ασκεί η εικαστική πλευρά των παιδικών βιβλίων στην ανάπτυξη της αισθητικής αντίληψης.

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από την ασύλληπτη ταχύτητα με την οποία προχωρά η τεχνολογία με τις νέες γενιές να έρχονται σε επαφή με τον ψηφιακό κόσμο από τις πρώτες στιγμές της ζωής τους. Σε αυτό το πλαίσιο, ανακύπτει η ερώτηση για το κατά πόσο οι νέες γενιές έρχονται πλέον σε επαφή με τα παραδοσιακά βιβλία αλλά παράλληλα βιώνουν και τα οφέλη των νέων τεχνολογιών μέσω των ηλεκτρονικών βιβλίων.

Εξετάζεται η ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στην προσχολική αγωγή και τις μεθόδους με τις οποίες μπορεί να αξιοποιηθεί το παιδικό βιβλίο με ψηφιακούς τρόπους. Αναφέρονται πρωτοποριακές πρακτικές και εργαλεία, όπως τα ψηφιακά βιβλία, που προσφέρουν νέες δυνατότητες για τη διδασκαλία και την ανάπτυξη δεξιοτήτων στα παιδιά. Παρατηρούνται οι προκλήσεις και οι πιθανοί κίνδυνοι που συνδέονται με την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας στην προσχολική αγωγή, όπως η υπερβολική έκθεση στην οθόνη και η απώλεια της φυσικής αλληλεπίδρασης. Η ενθάρρυνση της ανταλλαγής ιδεών, της συζήτησης και της συνεργασίας συμβάλλει στην αποτελεσματική αξιοποίηση του παιδικού βιβλίου με ψηφιακούς τρόπους.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διαμορφώσουν πλαίσια που ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση με τα ψηφιακά παιδικά βιβλία, παρέχοντας κατάλληλες οδηγίες και προσαρμοσμένες δραστηριότητες. Οι γονείς μπορούν να συμμετέχουν ενεργά, διαβάζοντας και συζητώντας με τα παιδιά τα ψηφιακά βιβλία και προωθώντας την κριτική σκέψη και την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων.

Συνοψίζοντας, η παρούσα εργασία τονίζει τη σημαντικότητα του παιδικού βιβλίου στην προσχολική αγωγή και παρουσιάζει τη δυνατότητα αξιοποίησής του με ψηφιακούς τρόπους. Μέσω της δημιουργίας συνεργατικών περιβαλλόντων και της ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών, γονέων και παιδιών, ευνοείται η ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας η οποία προωθεί την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας, των κοινωνικών δεξιοτήτων και του ψηφιακού

γραμματισμού παρέχοντας ταυτόχρονα μια ευκαιρία για εμπλουτισμό και ανεπτυγμένη εκπαιδευτική εμπειρία για τα παιδιά.

Λέξεις κλειδιά: παιδικό βιβλίο, ολόπλευρη ανάπτυξη, νέες τεχνολογίες, προσχολική αγωγή, ψηφιακό βιβλίο

Abstract

Recognizing the importance of preschool age for children's development, the role played by children's books in their linguistic, intellectual and social development is highlighted. First, the benefits of reading children's books are analyzed, such as enhancing language skills, cultivating imagination and activating creativity. In addition, the interconnected relationship and influence exerted by the visual side of children's books on the development of aesthetic perception is underlined.

Today's era is characterized by the inconceivable speed with which technology advances with new generations coming into contact with the digital world from the first moments of their lives. In this context, the question arises as to whether the new generations are now in contact with traditional books but at the same time experience the benefits of new technologies through e-books.

The integration of digital technology in preschool education and the methods by which children's book can be used in digital ways are examined. Innovative practices and tools, such as digital books, are mentioned, which offer new possibilities for teaching and developing skills for children. The challenges and potential risks associated with the use of digital technology in early childhood education, such as excessive screen exposure and loss of physical interaction, are observed. Encouraging the exchange of ideas, discussion and collaboration contributes to the effective use of the children's book in digital ways.

Educators can design contexts that encourage interaction with children's digital books by providing appropriate instruction and tailored activities. Parents can be actively involved, reading and discussing digital books with children and promoting critical thinking and language skills development.

Summing up, this paper emphasizes the importance of the children's book in preschool education and presents the possibility of using it in digital ways. By creating collaborative environments and encouraging collaboration between teachers, parents and children, the strengthening of the educational process is favored which promotes the development of critical thinking, creativity, social skills and digital literacy while providing an opportunity for enrichment and developed educational experience for children.

Key words: children's book, all-round development, new technologies, preschool education, digital book

Συντομογραφίες

	Ελληνική ορολογία	Αγγλική ορολογία
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας	Information Communication Technologies
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής	Personal Computer
E-Book	Ψηφιακό βιβλίο	Electronic book

Περιεχόμενα

Δήλωση συγγραφέα μεταπτυχιακής εργασίας.....	iv
Ευχαριστίες.....	v
Αφιερώσεις.....	vi
Περίληψη.....	vii
Abstract	ix
Συντομογραφίες	xi
Πρόλογος.....	1
Κεφάλαιο 1ο: Η παιδική λογοτεχνία.....	3
1.1 Ορισμός του παιδικού βιβλίου.....	3
1.2 Οι στόχοι της παιδικής λογοτεχνίας	3
1.3 Τα χαρακτηριστικά της παιδικής λογοτεχνίας	6
1.4 Είδη παιδικού βιβλίου	11
1.5 Κριτήρια επιλογής παιδικών βιβλίων	15
Κεφάλαιο 2ο: Η συμβολή του βιβλίου στην ανάπτυξη του παιδιού	17
2.1 Γλωσσική ανάπτυξη	17
2.2 Κοινωνική ανάπτυξη	21
2.3 Αισθητική ανάπτυξη.....	22
2.4 Ο ρόλος του/της παιδαγωγού στη σχέση παιδιού- βιβλίου.....	22
2.5 Ο ρόλος των γονέων.....	24
Κεφάλαιο 3ο : ΤΠΕ και εκπαίδευση	26
3.1 Ορισμός Τ.Π.Ε	26
3.2 Η χρήση των Τ.Π.Ε στην εκπαίδευση	26
Κεφάλαιο 4ο : Το ψηφιακό βιβλίο.....	30
4.1 Ορισμός	30
4.2 Ιστορική αναδρομή	30
4.3 Σύγκριση των E-Books με τα παραδοσιακά βιβλία	32
4.4 Έντυπο ή ηλεκτρονικό βιβλίο;	34
Κεφάλαιο 5ο: Το δικό μας ψηφιακό βιβλίο.....	36
5.1 Δημιουργία ψηφιακού βιβλίου	36
Συμπεράσματα	38
Αναφορές	40
Πηγές εικόνων	43

Πρόλογος

Το παιδικό βιβλίο αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην προσχολική αγωγή καθώς η σημασία του είναι πολλαπλή και αφορά την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (Παπαδάτος, 2016). Οι εκπαιδευτικοί εισάγοντας και αξιοποιώντας αποτελεσματικά τη χρήση του παιδικού βιβλίου γίνονται αρωγοί στην γλωσσική εξέλιξη του παιδιού. Μέσα από τα βιβλία, τα παιδιά μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα γράμματα και τους ήχους της γλώσσας και να επεκτείνουν το λεξιλόγιό τους (Αναγνωστόπουλος Β. , 1987). Επιπλέον, μέσω των ιστοριών και των εικόνων στα βιβλία ενεργοποιείται και ενισχύεται η φαντασία και η δημιουργικότητα τους. Παράλληλα, το βιβλίο βοηθάει στην ανάπτυξη της κοινωνικής και συναισθηματικής ευαισθησίας τους.

Μέσω των ιστοριών, τα παιδιά μαθαίνουν για διαφορετικές κουλτούρες και τρόπους ζωής, αναπτύσσοντας κατά αυτόν τον τρόπο κατανόηση και σεβασμό ως προς τις διαφορετικότητες. Ακόμη, μέσα από την ανάγνωση, τα παιδιά μπορούν να μάθουν για διαφορετικά συναισθήματα και να αναπτύξουν την ικανότητά τους να εκφράζουν και να κατανοούν τη συναισθηματική τους κατάσταση. Τέλος, το βιβλίο ενισχύει την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών. Οι ιστορίες και οι χαρακτήρες των βιβλίων φέρνουν τα παιδιά σε επαφή με τις ανθρώπινες σχέσεις, τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση στις κοινωνικές καταστάσεις (Αναγνωστοπούλου, Καλογήρου, & Πάτσιου, Λογοτεχνικά Βιβλία στην Προσχολική Αγωγή , 2001).

Ωστόσο, στην ψηφιακή εποχή που διανύουμε όπου η τεχνολογία προχωρά ραγδαία, τα παιδιά εκτίθενται σε αυτήν από τους πρώτους μήνες της ζωής τους και είναι εύκολο να μάθουν να χειρίζονται συσκευές αφής και υπολογιστές. Η ευρεία εφαρμογή της επιστήμης και της τεχνολογίας στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων φυσικά δεν μπορεί παρά να επηρεάσει και το εκπαιδευτικό περιβάλλον. Η χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να συμβάλλει στην ανέλιξη πολλών δεξιοτήτων των μαθητών (Ντολιοπούλου, 1999).

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας μας οδηγούμαστε στο ψηφιακό βιβλίο και στον τρόπο χρήσης του στην τάξη. Είναι ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό εργαλείο που συνδυάζει την κλασική προφορική ανάγνωση και αφήγηση με σύγχρονα μέσα όπως εικόνες, ήχοι και κείμενο (De Jong & Bus, 2003). Πραγματοποιήθηκε μελέτη για το πώς ένα ψηφιακό βιβλίο ακολουθεί την πορεία του παραδοσιακού και εάν προσφέρει νέα δεδομένα που ενισχύουν τη δημιουργική μάθηση, η οποία αποτελεί στόχο των εκπαιδευτικών και της κοινωνίας γενικότερα (Clements & Sarama, 2002). Η εκπαίδευση προχωρά βήμα-βήμα,

αφουγκράζεται τα δεδομένα των καιρών και επιδιώκει μόνο την αφύπνιση και τη γνωστική ανάπτυξη των μαθητών. Κατά συνέπεια, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν σκέψεις, συναισθήματα, γνώσεις και ιδέες με ποικίλους τρόπους.

Η τρέχουσα εργασία έχει ως σκοπό τη διερεύνηση θεμάτων που διαπραγματεύονται τα παιδικά βιβλία, στην κλασική τους αλλά και στην ηλεκτρονική τους μορφή καθώς γίνονται αναφορές στα κύρια θέματα παιδικών βιβλίων για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ειδικότερα, γίνεται βιβλιογραφική ανασκόπηση των μελετών που σχετίζονται με το ρόλο του παιδικού βιβλίου στην ανάπτυξη της κοινωνικοποίησης και της μετέπειτα ζωής των παιδιών. Τελευταία αλλά όχι ασήμαντη είναι η μελέτη της αντίστοιχης βιβλιογραφίας, η οποία ασχολείται με το κατά πόσο τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά βιβλία. Διερευνάται η παρουσία επιπτώσεων, πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων λόγω της χρήσης ηλεκτρονικών βιβλίων για παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας. Τα συμπεράσματα που προήλθαν από την μελέτη της βιβλιογραφίας παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες της εργασίας.

Κεφάλαιο 1ο: Η παιδική λογοτεχνία

1.1 Ορισμός του παιδικού βιβλίου

Ένα βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας είναι ένα τέλειο έργο με σωστή γλώσσα, που ενισχύει τη γλωσσική ευαισθησία του αναγνώστη-ακροατή. Διακρίνεται για το μοναδικό στυλ έκφρασης που αντλεί τις ρίζες του από τη μέθοδο που ο συγγραφέας εξωτερικεύει τις σκέψεις του. Ενσωματώνει επίσης ανθρωπιστικές αρετές παρέχοντας ένα μοντέλο ενδεδειγμένης συμπεριφοράς μέσω του Κώδικα Δεοντολογίας του. Ωστόσο, παρακινεί τον ανήλικο αναγνώστη του να εφαρμόσει προβλεπόμενες ανθρωπιστικές αξίες και υποδείγματα διαγωγής μέσω ηρωικών ενεργειών. Αποτελεί πηγή απόλαυσης, χαράς και ευφορίας, ενώ επίσης βοηθά το παιδί να συμφιλιωθεί με την ομορφιά και να απολαύσει αβίαστα την ψυχαγωγία (Δελώνης, 1991). Συμβάλλει στην ψυχαγωγία των παιδιών, παρέχοντας τους εκπαιδευτικό και διασκεδαστικό περιεχόμενο, που τα οδηγεί σε μία αναβαθμισμένη ποιότητα ζωής. Αυτό τους δίνει τη δυνατότητα να εξερευνήσουν νέους κόσμους και να έλθουν σε επαφή με διάφορα μέρη και πολιτισμούς, ανοίγοντας τις πύλες προς ανακαλύψεις και νέες εμπειρίες.

Το παιδικό βιβλίο αναπτύσσει στοχαστικές και κριτικές δεξιότητες αντιμετωπίζοντας σύγχρονα και διαχρονικά ζητήματα και ερωτήματα. Εφοδιάζει πρότυπα προς μίμηση, εκγυμνάζει τη μνήμη, διευρύνει τη φαντασία του παιδιού και κυρίως το βοηθά να αγκαλιάσει τη διαφορετικότητα, την αγάπη και την εκτίμηση για τον συνάνθρωπο, το φυσικό και ζωικό περιβάλλον. Μέσα από τα παιδικά βιβλία, τα παιδιά μπορούν να αποθηκεύσουν έννοιες και φράσεις, να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους, να ενισχύσουν τις δεξιότητες ανάγνωσης και να εμπεδώσουν τη γλώσσα ως προς τη γραμματική, τη σύνταξη και τη δομή της (Αναγνωστόπουλος Β. , 1987).

1.2 Οι στόχοι της παιδικής λογοτεχνίας

Οι σκοποί της λογοτεχνίας επεκτείνονται σε πολλαπλά επίπεδα και σε αυτούς περιλαμβάνονται η δημιουργία και η αναπαράσταση του κόσμου, η αμφισβήτηση της πραγματικότητας, καθώς και η ανύψωση του ανθρώπου σε ανώτερες σφαίρες. Ωστόσο, διαμορφώνοντας την έννοια της λογοτεχνίας για παιδιά προσχολικής ηλικίας, πρέπει να λάβουμε υπόψη δύο βασικές παραμέτρους, τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά που αυτά έχουν. Οι ανθρώπινες ανάγκες εκτείνονται σε διάφορους τομείς. Ψυχοσυναισθηματικά,

αναζητείται η επικοινωνία με άλλα άτομα, η έκφραση των σκέψεων μας και η αίσθηση της ασφάλειας και της αυτονομίας. Σωματικά, αποσκοπεί στην άσκηση και στην αυτογνωσία, καθώς και στην παρακολούθηση της σωματικής μας κατάστασης. Νοητικά, επιδιώκεται η προσπάθεια εξοικείωσης με τον κόσμο γύρω μας, η έκφραση της δημιουργικής μας φαντασίας και η απόκτηση γνώσεων για τον κόσμο γύρω μας.

Τα παιδιά έχουν επίσης συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως ατέλειες στο σχηματισμό των εννοιών, ανθρωπομορφισμό και ανιμισμό, τάση για μίμηση και ταύτιση, εγωκεντρισμό και αδυναμίες στην κατανόηση της προοπτικής του άλλου. Η λογοτεχνία για τα παιδιά πρέπει να επιστήσει την προσοχή της σ' αυτά τα χαρακτηριστικά ώστε να είναι κατάλληλη για τις ανάγκες τους και να τα ενθαρρύνει στην ανάγνωση και τη δημιουργικότητα.

Σήμερα είναι αποδεκτό ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας αναπτύσσονται γρήγορα και ότι οι μεταβολές που συμβαίνουν στη ζωή τους στα πρώιμα χρόνια και συγκεκριμένα μέχρι την ηλικία των έξι ετών, είναι πολύ αξιόλογες και καθοριστικές για τη διαμόρφωση του μελλοντικού τους προσανατολισμού (Αναγνωστόπουλος Β. , 1987). Συνεπώς, ερχόμενα τα παιδιά σε επαφή με τη λογοτεχνία όσο το δυνατόν νωρίτερα, αυξάνει τις πιθανότητες να αναπτύξουν αγάπη για το διάβασμα όταν μεγαλώσουν. Η προσχολική ηλικία θεωρείται η κομβική περίοδος για να εισαχθεί το βιβλίο στη ζωή του παιδιού, το οποίο μπορεί να αποτελέσει το δίαυλο προς την εσωτερική του απελευθέρωση.

Το παιδικό βιβλίο δημιουργεί έναν πλούτο πνευματικών και ψυχολογικών εικόνων που επιτρέπουν στο παιδί να κατακτήσει, αναπτύσσοντας τη φαντασία του, τις πρώτες αναπαραστάσεις του κόσμου γύρω του καθώς και του εσωτερικού του κόσμου, απέναντι στον εαυτό του και στους άλλους (Αναγνωστοπούλου, Καλογήρου, & Πάτσιου, Λογοτεχνικά Βιβλία στην Προσχολική Αγωγή , 2001).

Φυσικά, αρκετοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στην έκθεση των μικρών παιδιών στην παιδική λογοτεχνία. Μερικοί από αυτούς είναι οι εξής (Μάνος, Σελίμης, & Σονιάδης, 2009) :

❖ Γονείς

Ένας γονέας που διαβάζει συνιστά το καλύτερο υπόδειγμα για το παιδί του, καθώς το ωθεί να συνειδητοποιήσει ότι το βιβλίο είναι σημαντικό και αξίζει να επενδύσει σε αυτό. Η ανάγνωση παραμυθιών και ιστοριών κάθε είδους είναι ένας ιδανικός τρόπος για τα παιδιά να αναζητήσουν μια σύνδεση με τους γονείς τους. Αυτή είναι μια ευκαιρία για διάλογο, ανταλλαγή συναισθημάτων μεταξύ γονέων και παιδιών, αλλά μερικές φορές μπορούν να συζητηθούν και πολύ ευαίσθητα θέματα, τα οποία τα παιδιά μπορούν να συζητήσουν με

ανάλαφρο τρόπο μέσα από τις ιστορίες των ηρώων. Το βιβλίο βοηθά στην ανάπτυξη και διατήρηση της φαντασίας και της δημιουργικότητας του παιδιού. Το ήρεμο περιβάλλον στο σπίτι, το δέσιμο του αφηγητή με το παιδί, καθώς και η ανεξαρτησία και η αμοιβαία κατανόηση που διέπουν τις οικογενειακές σχέσεις αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες στη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του παιδιού και του βιβλίου (Σακελλαρίου, 2003).

❖ Παιδικός Σταθμός και Νηπιαγωγείο

Το πλαίσιο του νηπιαγωγείου όσο και του παιδικού σταθμού είναι δύο περιβάλλοντα όπου τα παιδιά εκτίθενται αρχικά σε δραστηριότητες ανάγνωσης και γραφής με πιο συστηματικό τρόπο, αλλά δεν απαιτείται να διδαχθούν επίσημα γραφή και ανάγνωση. Το πλαίσιο της προσχολικής αγωγής διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στη σύνδεση μεταξύ παιδιών και βιβλίων. Επομένως, θεωρείται ζωτικής σημασίας η παρουσία βιβλίων, γωνιών βιβλιοθήκης και διεξαγωγή εφάμιλλων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη λογοτεχνία, στους χώρους προσχολικής αγωγής.

❖ Σχολική βιβλιοθήκη

Μια σωστά οργανωμένη και λειτουργική σχολική βιβλιοθήκη είναι καθοριστικός παράγοντας για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και αναγνωστικής δεξιότητας. Οι σχολικές βιβλιοθήκες οφείλουν να είναι εμπλουτισμένες με πλούσιο αναγνωστικό υλικό, ώστε να ικανοποιούνται τα παιδιά με διαφορετικά και ποικίλα ενδιαφέροντα, αναζωογονώντας το ενδιαφέρον τους για ανάγνωση σε κάθε ηλικία.

Επιπλέον, η δανειστική λειτουργία της σχολικής βιβλιοθήκης είναι σημαντική γιατί διδάσκει τα παιδιά την ανάληψη ευθύνης για τις ενέργειες τους, όπως η διαχείριση, η προστασία και η επιστροφή των δανειστικών αντικειμένων. Τέλος, η λειτουργία της δανειστικής βιβλιοθήκης δημιουργεί ένα θετικό κλίμα στη σχέση παιδιού- βιβλίου, ενθαρρύνοντας το να χρησιμοποιεί τη βιβλιοθήκη συχνά και να εμπλέκεται σε αναγνωστικές δραστηριότητες από την προσχολική ως και την εφηβική ηλικία (Δελώνης, 1991).

❖ Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αποτελούν πια σημαντικό μέρος της καθημερινότητας των παιδιών έχουν καθηλώσει το ενδιαφέρον τους μέσω της δυναμικής τους εικόνας και της καθοριστικής επιρροής που ασκούν στη ζωή τους. Ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα με παιδική και νεανική λογοτεχνία, καθώς και τηλεοπτικά προγράμματα που βασίζονται σε παιδικά βιβλία, μπορούν να ενισχύσουν την προσοχή των παιδιών για τη λογοτεχνία.

❖ Εκθέσεις βιβλίου

Η έκθεση βιβλίου ενισχύει την αναγνωστική διάθεση των παιδιών και αποκαλύπτει τις άπειρες δυνατότητες των βιβλίων να κερδίσουν τα παιδιά. Η επίσκεψη του παιδιού σε εκθέσεις βιβλίου, έστω και για μόνο λίγες ώρες, χαρακτηρίζεται κερδοφόρα καθώς του δίνει την ευκαιρία να ξεφυλλίσει βιβλία και εν τέλει να επιλέξει ένα ή περισσότερα από αυτά. Παρόλο που αυτό συμβαίνει απρόσμενα στη ζωή του, είναι δυνατόν να ανοίξει τον δρόμο προς τη φιλιαναγνωσία καθώς ο σκοπός είναι να ενθαρρύνεται το κάθε παιδί να βιώσει τη χαρά της ανάγνωσης και της λογοτεχνίας. Το καλύτερο αποτέλεσμα επιτυγχάνεται όταν πραγματοποιείται συνδυασμός συναντήσεων και συζητήσεων μεταξύ συγγραφέα και παιδιού (Δελώνης, 1991).

1.3 Τα χαρακτηριστικά της παιδικής λογοτεχνίας

Στο πλαίσιο των σύγχρονων παιδικών βιβλίων, οι συγγραφείς και ποιητές αντιμετωπίζουν τα μικρά παιδιά ως ισοδύναμα μέλη της κοινωνίας, αναλογιζόμενοι τις σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές και πολιτικές περιστάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους. Αναδύονται ζητήματα που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή και τις πραγματικότητες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά, απευθύνοντας προκλήσεις και ευκαιρίες για ανάπτυξη και αυτογνωσία. Ο βασικός σκοπός τους είναι να αντιμετωπίσουν την αδιάκοπη εξέλιξη του παγκόσμιου περιβάλλοντος και να επηρεάσουν κάθε πτυχή της παιδικής ζωής μέσω της λογοτεχνίας (Μάνος, Σελίμης, & Σονιάδης, 2009).

Ως εκ τούτου, τα βιβλία λογοτεχνίας προσχολικής ηλικίας αφορούν τα ακόλουθα θέματα:

❖ Παιδικός κόσμος

Τα θέματα πολλών βιβλίων λογοτεχνίας προσχολικής ηλικίας αντλούνται από δραστηριότητες των παιδιών στο οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον. Αναφέρονται στο παιχνίδι, στα οράματα, στην οικογένεια τους και τα εκθέτουν σε έναν δικό τους σύμπαν.

❖ Η κοινωνία

Στη σύγχρονη παιδική λογοτεχνία, η θεματολογία αναδεικνύει κοινωνικά, πολιτικά και πανανθρώπινα αγαθά. Τα παιδικά βιβλία μετατρέπονται σε φορείς μηνυμάτων για την αξία της ειρήνης, της φιλίας, της δικαιοσύνης, της αγάπης και της αλληλεγγύης. Οι πρωταγωνιστές ή αλλιώς οι φορείς αυτών των πληροφοριών αγγίζουν το ρεαλιστικό, το ανθρώπινο και το φιλικό, προς τα παιδιά, πρότυπο.

❖ Το φυσικό περιβάλλον

Η σύγχρονη παιδική λογοτεχνία δεν αναφέρεται στο περιβάλλον μόνο μέσα από τη ρομαντική του σκοπιά, αλλά ταυτόχρονα ρίχνουν φως στην απερίσκεπτη εκμετάλλευση και καταστροφή του από τον άνθρωπο. Επομένως, η παιδική λογοτεχνία προσπαθεί να καλλιεργήσει στα παιδιά τον σεβασμό προς τη φύση και να δημιουργήσει βάσεις σε σχέση με τις ιδεολογικές και αξιολογικές αρχές που θα καθοδηγήσουν το μέλλον τους.

Σε καμία περίπτωση δεν θα αγγίζουμε το κάλλος του φυτικού και ζωικού κόσμου, τα φυσικά γεγονότα, τα σημερινά και περασμένα μέρη παρά τα εγκαταλελειμμένα θέματα. Η χάρη και η επιρροή της φύσης σαγηνεύει τα παιδιά της πρώιμης ηλικίας. Παράλληλα, δεν παραλείπονται θέματα που σχετίζονται με την ομορφιά του φυσικού κόσμου και τα φυσικά φαινόμενα, ενώ η δύναμη και το κάλλος της φύσης έχουν ιδιαίτερη γοητεία για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

❖ Τεχνολογική κουλτούρα

Ζητήματα που σχετίζονται με τα τεχνολογικής φύσεως κατορθώματα των παιδιών, παίζουν σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη παιδική λογοτεχνία. Μέσα από τα κείμενα των βιβλίων πραγματοποιείται απόπειρα δημιουργίας μιας σταθερής αίσθησης του κόσμου στον οποίο ζει.

❖ Το διάστημα

Η προσέγγιση της ανθρωπότητας στο διάστημα μέσω της τεχνολογίας έχει δημιουργήσει αξιόλογα βιβλία που καλύπτουν τις ανάγκες των μικρών παιδιών να κατανοήσουν την γαλαξιακό σύστημα και να γνωρίσουν τα τελευταία επιτεύγματα της τεχνολογίας. Οι λογοτεχνικές δημιουργίες που αφορούν το φανταστικό κόσμο του διαστήματος μπορούν να διεγείρουν τη φαντασία των παιδιών, εμπλουτίζοντας παράλληλα το λεξιλόγιό τους και να διευρύνοντας τους πνευματικούς του ορίζοντες. Θα ήταν άδικο να πούμε ότι η σύγχρονη παιδική λογοτεχνία έχει εγκαταλείψει νεράιδες, πρίγκιπες και άλλα στοιχεία που ήταν δημοφιλή στο παρελθόν. Ωστόσο, υπήρξε μια αλλαγή στον τρόπο συμπεριφοράς των χαρακτήρων και στις ιδέες που εκφράζουν (Μάνος, Σελίμης, & Σονιάδης, 2009).

Τα παιδικά βιβλία που προσανατολίζονται σε πρώιμη παιδική ηλικία είναι άφθονα και οι συγγραφείς που γράφουν οφείλουν να έχουν γνώση των χαρακτηριστικών αυτής της ηλικίας. Σύμφωνα με ειδικούς στη ψυχολογία των παιδιών, ένα παιδί ηλικίας 3-6 ετών τείνει να μιμείται, να θέλει θαυμασμό και επιδοκιμασία από τους άλλους, να έχει έξαρση στην κινητικότητα, να νιώθει εγωκεντρικό και να αντιμετωπίζει δυσκολία στο να αντιληφθεί τα όρια του χώρου και του χρόνου. Επίσης, τάσσεται υπέρ της μυθοπλασίας και του φανταστικού, ενώ η προσοχή του είναι περιορισμένη και σταδιακά βελτιώνεται (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992).

Συνεπώς, για να θεωρηθεί συμβατό για τα παιδιά αυτής της ηλικίας ένα βιβλίο, πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ατομικότητα του κάθε παιδιού και να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις. Οφείλει να μπορεί να κατανοήσει και να ανταποκριθεί στο γλωσσικό τους επίπεδο, ενώ θα είναι σχεδιασμένο για να ανταποκριθεί στη γνωσιολογική τους κλίμακα. Θα εστιάζει στην κίνηση και θα προάγει πανανθρώπινες αξίες και ευγενικά συναισθήματα. Θα απευθύνεται στην πραγματικότητα και θα δίνει στα παιδιά αίσθημα ασφάλειας και αισιοδοξίας. Οι εικόνες θα είναι έντονες και ζωντανές, ενώ το στυλ του βιβλίου είναι απλό και λιτό. Το εξώφυλλο που είναι εντυπωσιακό και ευκρινές, για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992).

Μεταδίδουν στα παιδιά συναισθηματικά μηνύματα και συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αισθητικής τους καλλιέργειας. Η πρώτη παρακαταθήκη ενός καλού βιβλίου στα παιδιά είναι η δημιουργία της αισθητικής συγκίνησης. Μια εικόνα της φύσης ή ένα θετικό συναίσθημα που αποτυπώνεται στις σελίδες ενός βιβλίου, μπορούν να επηρεάσουν θετικά τον εσωτερικό κόσμο του παιδιού, να ενισχύσουν τα αισθητικά του κριτήρια και να το βοηθήσουν στην ανάπτυξη της πνευματικής του πλευράς.

❖ Προσαρμόζονται στο γλωσσικό επίπεδο των παιδιών

Η προσέγγιση της λογοτεχνίας από τα παιδιά προϋποθέτει την αρμονική συνύπαρξη του κειμένου με τις γλωσσικές τους γνώσεις. Το γεγονός αυτό δεν ορίζει ότι το κείμενο υποχρεούται να περιορίζεται αποκλειστικά σε γνώριμες λέξεις, αλλά οφείλει να προσφέρει τη δυνατότητα στο παιδί να γνωρίσει νέες λέξεις μέσω μιας σταδιακής διαδικασίας. Αυτό επιτυγχάνεται με τη χρήση λεξιλογικού πλούτου και περιγραφικών στοιχείων που βοηθούν στην κατανόηση των νέων λέξεων και ενισχύουν τη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού.

❖ Αντιστοιχούν στις εμπειρίες του παιδιού

Τα μικρά παιδιά δεν μπορούν εύκολα να συγκινηθούν από γεγονότα και περιστάσεις που απέχουν πολύ από το γνωστικό τους επίπεδο. Διαμέσου των παιδικών βιβλίων, όμως, μπορούν να κατανοήσουν έννοιες και να αποκτήσουν νέες γνωστικές πληροφορίες πάνω στη βάση των προγενέστερων εμπειριών τους

❖ Καλύπτουν τις ανάγκες του παιδιών για κινητικότητα

Κατά την προσχολική ηλικία, τα παιδιά έχουν έμφυτη την ανάγκη για κίνηση. Το παιδικό λογοτέχνημα μπορεί να ικανοποιήσει αυτήν την ανάγκη μέσω του ρυθμού και του μέτρου, σε περίπτωση που αναφέρεται σε ένα ποίημα, και της αλληλουχίας εικόνων, χαρακτήρων και γεγονότων, σε περίπτωση που πρόκειται για μια αφήγηση.

❖ Δεν προξενούν έντονες συναισθηματικές αντιδράσεις

Εξαιτίας της συναισθηματικής και πνευματικής ανωριμότητας τους, τα παιδιά αυτής της ηλικίας δεν είναι σε θέση να διαχειριστούν έντονα συναισθήματα και γι' αυτό το λογοτεχνικό κείμενο δεν προκαλεί αναταραχή και έντονους συναισθηματικούς εκνευρισμούς. Εν αντιθέσει, μέσω μιας αισιόδοξης ατμόσφαιρας, παρέχει στα παιδιά ασφάλεια και σταθερότητα.

❖ Ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών για χαρά

Όταν χαίρεται ένα παιδί, "γεύεται" θετικές συναισθηματικές εμπειρίες και αποκτά αυξημένη αυτοπεποίθηση στον κόσμο που το περιβάλλει. Η πραγματοποίηση ενός κατορθώματος από έναν λογοτεχνικό χαρακτήρα ή η ανακάλυψη μπορεί να προκαλέσει ευφορία στην ψυχή του παιδιού και να αποτελέσουν τον συναισθηματικό δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ του παιδιού και των οικείων του.

❖ Εστιάζουν στην αφήγηση και όχι στον διδακτισμό

Καθώς τα παιδιά αποφεύγουν τη σοβαρότητα και την καθηκοντολογία, η λογοτεχνία για παιδιά μεταδίδει τα μηνύματά της, με ιδιαίτερη ευαισθησία και χιούμορ. Οι συγγραφείς εκδηλώνουν ιστορίες που κεντρίζουν το ενδιαφέρον του παιδιού και τους προσφέρουν συναισθηματική ανταμοιβή. Καθώς το παιδί απολαμβάνει την ιστορία, μαθαίνει σημαντικά μηνύματα μέσω των προσωπικοτήτων των χαρακτήρων και των καταστάσεων που αντιμετωπίζουν. Τα μηνύματα αυτά διαμορφώνονται με τρόπο που δεν είναι κατηγορηματικά και δεν προσπαθεί να διακηρύξει το παιδί. Αντίθετα, προσφέρει διασκέδαση και απόλαυση με την ίδια την αφήγηση της ιστορίας.

❖ Στοχεύουν στην καλλιέργεια πανανθρώπινων αξιών και ευγενικών συναισθημάτων

Η λογοτεχνία για παιδιά καλλιεργεί πανανθρώπινες αξίες και ευγενικά συναισθήματα στα παιδιά. Στις ιστορίες αυτές διδάσκονται έμμεσα κοινωνικές αξίες όπως η ενσυναίσθηση, η αλληλεγγύη, η καλοσύνη και η ενότητα. Καθώς το παιδί συνασπίζεται με τους χαρακτήρες της ιστορίας, ανακαλύπτει τη σημασία της αμοιβαίας βοήθειας, της δικαιοσύνης και της ευθύνης. Επίσης, το παιδί αντιλαμβάνεται τον κόσμο που το περιβάλλει με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Μέσω της ανάγνωσης, τα παιδιά αποκτούν τη δυνατότητα να αναπτύξουν ένα ευρύτερο πεδίο σκέψης και να εμπλουτίσουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους. Η παιδική λογοτεχνία έχει τη δυνατότητα να προωθήσει την ευαισθητοποίηση των νέων στα κοινωνικά ζητήματα και να τους βοηθήσει να διαχειριστούν τις προκλήσεις με τις

οποίες έρχονται αντιμέτωποι κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Επομένως, είναι ζωτικής σημασίας να ασχολούνται με την ανάγνωση παιδικής λογοτεχνίας, να την απολαμβάνουν και να εξετάζουν τις κοινωνικές και προσωπικές τους συναισθηματικές αντιδράσεις..

❖ Αποδίδουν την πραγματικότητα

Το παιδί χρειάζεται να ενημερωθεί και να αποκτήσει μια πλήρη εικόνα της ζωής και των αξιών που καθοδηγούν την κοινωνία στην οποία ζει. Τα λογοτεχνικά βιβλία μπορούν να αναδείξουν διαφορετικές εμπειρίες και προσεγγίσεις, καθώς επίσης και να προσφέρουν ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τα έθιμα, τις αξίες και την ιστορία της κοινωνίας. Μέσω των λογοτεχνικών βιβλίων, το παιδί μπορεί να κατανοήσει τις κοινωνικές αξίες και να αναπτύξει μια πλήρη άποψη για την πολυμορφία του κόσμου και των ανθρώπων που τον περιβάλλουν. Συνεπώς, το παιδί θα αποκτήσει τη δυνατότητα να κατανοήσει καλύτερα τη θέση του στην κοινωνία και να διαμορφώσει μια ισορροπημένη αντίληψη για τη ζωή και τον κόσμο.

❖ Ζευγαρώνουν το λόγο με την εικόνα

Στην προσχολική ηλικία, το παιδί αναπτύσσει τις γνωστικές και λειτουργικές του, μεταξύ των δεξιοτήτων και η ικανότητα να αναγνωρίζει εικόνες και να αποκτά βασικές γνώσεις για τον κόσμο που τον περιστοιχίζει. Τα παιδιά αξιοποιούν τις εικόνες στα βιβλία για να κατανοήσουν την πλοκή, τα πρόσωπα και τα συναισθήματα που περιγράφονται, ενώ πρωτοεμφανίζονται και προσδιορίζουν συμβολικά στοιχεία, όπως τα χρώματα και τα σχήματα. Παρόλο που τα παιδιά δεν είναι ικανά να διαβάζουν μόνα τους, το κείμενο έχει θέση και σημασία, καθώς οι ενήλικες μπορούν να τους αφηγηθούν την πλοκή του βιβλίου, χρησιμοποιώντας την κατάλληλη γλώσσα και εξηγώντας τα κατάλληλα σημεία της ιστορίας. Μέσω αυτού, τα παιδιά αποκτούν τη δυνατότητα να κατανοήσουν και να βρουν νέες εμπειρίες και γνώσεις, εμπλουτίζοντας την ανάπτυξη και την αντίληψή τους για τον κόσμο.

❖ Διατηρούν τη λιτότητα και την απλότητα

Το παιδί αισθάνεται κούραση όταν συναντά πολλές λεπτομέρειες. Για αυτό το λόγο, το λογοτεχνικό βιβλίο αναπαριστά τον κόσμο (πραγματικό ή μαγικό) με συνοπτικές αλλά δυνατές περιγραφές.

❖ Έχουν προσεγμένη εμφάνιση

Η καλή προσέγγιση της εμφάνισης μπορεί να μαγνητίσει το ενδιαφέρον των παιδιών. Το ωραίο σχέδιο του εξωφύλλου, η καλαίσθητη εκτύπωση και οι ενδιαφέρουσες εικόνες

μπορούν να προσελκύσουν την προσοχή των παιδιών και να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της αισθητικής τους αντίληψης (Καλούρη-Αντωνοπούλου, 1999).

1.4 Είδη παιδικού βιβλίου

1.4.1 Παραμύθι

Τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία εκδηλώνουν μια ιδιαίτερη αγάπη και αδυναμία στα παραμύθια, τα οποία αποτελούν ένα είδος λογοτεχνικού λόγου που χαρακτηρίζεται από την καλλιέργεια και την ευγένεια της γλώσσας. Αρχικά η βασική λειτουργία τους ήταν να καταπραΰνουν και να αποσπούν το ενδιαφέρον των ακροατών από τις δυσκολίες και τους προβληματισμούς της καθημερινότητας. Τα παραμύθια συχνά αποτελούνται από ιστορίες που προέρχονται από τη φαντασία του αφηγητή ή του συγγραφέα και συχνά τροποποιούνται έτσι ώστε να γίνουν πιο ενδιαφέρουσες και ελκυστικές στο ακροατή.

Συμπληρωματικά, οι Κατσίκη - Γκίβαλου στο βιβλίο «Το Θαυμαστό Ταξίδι» (2013) περιγράφουν το παραμύθι ως ένα αμιγώς λαϊκό είδος το οποίο αποσκοπεί στην τέρψη και ενδυνάμωση της φαντασίας του παιδιού, βοηθώντας το παράλληλα να ανακαλύψει, να κατανοήσει τον κόσμο γύρω του και να αναπτύξει τις δεξιότητες του στην ανάγνωση, τη γραφή, την ομιλία και την ακρόαση. Το παραμύθι παρουσιάζει έναν εικονικό κόσμο που ο παραλήπτης του λόγου αποδέχεται ως αληθινό, παρά το γεγονός ότι γνωρίζει ότι είναι φανταστικός. Στη συνέχεια, το παιδί μπορεί να μεταφέρει αυτές τις εμπειρίες και να τις ενσωματώσει στην πραγματική του ζωή και να βοηθήσει στην αντιμετώπιση διαφόρων προκλήσεων.

1.4.2 Το λαϊκό παραμύθι

Το παραμύθι που ανήκει στο λαϊκό είδος είναι μια “φανταστική” διήγηση που διαδραματίζεται σε έναν κόσμο υπερφυσικό και του μαγικό και έχει ως στόχο να προσφέρει απόλαυση στους ακροατές (Κανατσούλη, 2002). Στο λαϊκό παραμύθι, υπερισχύει η ατελείωτη φαντασία, τα όνειρα, οι υπερβολές και το διαχρονικό στοιχείο που παρέχει απάντηση στα δύσκολα και ανεπίλυτα προβλήματα (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992).

1.4.3 Το σύγχρονο παραμύθι

Αυτό το είδος παραμυθιού αποτελεί μια λογοτεχνική μορφή που αναδεικνύει τις σύγχρονες θεματικές, κοινωνικές και πολιτισμικές πραγματικότητες. Σε αντίθεση με τα παραμύθια παλαιότερων εποχών, τα σύγχρονα παραμύθια επικεντρώνονται σε ζητήματα που αφορούν τη σύγχρονη κοινωνία, όπως η πολυπολιτισμικότητα, η ισότητα των φύλων, η προστασία του περιβάλλοντος και οι τεχνολογικές εξελίξεις. Οι πρωταγωνιστές αυτών των παραμυθιών είναι σύγχρονοι ήρωες και ηρώιδες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν προκλήσεις και αναζητούν λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Συχνά, αυτά τα παραμύθια περιλαμβάνουν μηνύματα και διδάγματα που αφορούν την ανάπτυξη προσωπικών αξιών, όπως η αυτοπεποίθηση, η αλληλεγγύη, η δικαιοσύνη και η ανεκτικότητα (Κανατσούλη, 2002).

Επιπλέον, τα σύγχρονα παραμύθια μπορούν να συνδυάζουν διάφορες μορφές και μέσα έκφρασης, όπως η λογοτεχνία, η εικονογράφηση, η μουσική και η τεχνολογία. Αυτό δίνει τη δυνατότητα για πιο πολυδιάστατες εμπειρίες στους αναγνώστες, καθώς μπορούν να απολαύσουν την αφήγηση της ιστορίας, να εξερευνήσουν τις εικόνες, να ακούσουν τη μουσική που τη συνοδεύει και να αλληλεπιδράσουν με τα τεχνολογικά στοιχεία που περιέχονται.

Περαιτέρω, τα σύγχρονα παραμύθια μπορούν να παρουσιάζουν πιο πολυποίκιλους και πολυδιάστατους χαρακτήρες, απεικονίζοντας την πραγματικότητα με μεγαλύτερη ακρίβεια και πολυπλοκότητα. Μέσα από αυτούς τους χαρακτήρες, τα παιδιά μπορούν να ενσωματώσουν διάφορες εμπειρίες, να αναγνωρίσουν διαφορετικές προοπτικές και να αναπτύξουν κριτική σκέψη και συναισθηματική νοημοσύνη. Είναι ένα είδος παραμυθιού που παρέχει ευκαιρίες για αναγνώριση, ανάπτυξη και εξερεύνηση σύγχρονων θεμάτων και αξιών, ενθαρρύνοντας την κριτική σκέψη, την ευαισθησία και την ανεξαρτησία σκέψης των νεαρών αναγνωστών (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992).

1.4.4 Μικρή ιστορία

Η μικρή ιστορία συνήθως αποτελείται από ένα σύντομο και περιορισμένο, σε περίπου μία έως πέντε σελίδες, κείμενο το οποίο συνοδεύεται από πλούσια εικονογράφηση. Τα θέματα αντλούνται από την καθημερινότητα και τον κόσμο των παιδιών αν και συχνά σχετίζονται με τη σύγχρονη ζωή, καθώς και με σημαντικούς κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς προβληματισμούς. Ο συμβολισμός επίσης κυριαρχεί στις μικρές ιστορίες, καθώς τα ζώα, τα παιχνίδια και τα αντικείμενα αποκτούν ζωή και μιλούν, βοηθώντας τα παιδιά να

αντιλαμβάνονται και να κατανοούν τα μηνύματα της ιστορίας με πιο διασκεδαστικό και παιχνιδιάρικο τρόπο (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992).

1.4.5 Μύθος

Ο μύθος αναφέρεται σε ένα λογοτεχνικό είδος, ιδίως παιδικό, όπου συνδυάζονται το πραγματικό και το φανταστικό με τέτοιον τρόπο που είναι δύσκολο να τα ξεχωρίσει κανείς. Οι μύθοι αποτελούνται από διηγήσεις με παροιμιώδη χαρακτήρα, που έχουν ως στόχο τον παραδειγματισμό και την εκμάθηση. (Δελώνης, 1991). Ο μύθος αποτελεί το θεμέλιο από το οποίο αναδύεται η λογοτεχνία, εμπνέοντας την τόσο ιστορικά όσο και ψυχολογικά. Ως παράδειγμα, οι μύθοι που αφορούν τα ζώα είναι διηγήσεις που υπάρχουν σε όλους τους πολιτισμούς και έχουν διδακτικό περιεχόμενο και σε αντίθεση με τα παραμύθια η έκταση τους είναι πιο σύντομη. Οι ήρωες ενσαρκώνουν κυρίως ζώα τα διδάσκουν στα παιδιά ανθρώπινα χαρακτηριστικά και ιδιότητες, με το παιδί να μπορεί να τα παρατηρεί και να αντιλαμβάνεται την έννοια πίσω από τις ιστορίες (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992).

1.4.6 Παιδική ποίηση

Η ποίηση αποτελεί σημαντικό μέρος της παιδικής λογοτεχνίας και είναι αφιερωμένη στην έκφραση συναισθημάτων και σκέψεων μέσω ποιητικών λέξεων και εικόνων. Οι μορφές της παιδικής ποίησης είναι ποικίλες και μπορούν να εξελιχθούν από απλές ρίμες και μελωδικά σχήματα, μέχρι πιο σύνθετα ποιητικά περιεχόμενα και θεματολογίες. Ο χαρακτήρας της χαρακτηρίζεται συχνά ως εκπαιδευτικός και διασκεδαστικός και συμβάλλει στην ανάπτυξη της γλωσσικής και αισθητικής ευαισθητοποίησης των παιδιών.

Οι ποιητές προσπαθούν να απευθυνθούν στο παιδικό κοινό με απλό, καθαρό και ευανάγνωστο τρόπο, χρησιμοποιώντας εικόνες και σύμβολα που θα κατανοούν οι μικροί αναγνώστες. Ταυτόχρονα, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μέσο για την ενθάρρυνση της ανάγνωσης στα παιδιά και την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητάς τους. Πολλά παιδικά βιβλία περιλαμβάνουν ποιητικά κείμενα, ενώ υπάρχουν και πολλές συλλογές παιδικής ποίησης που είναι διαθέσιμες στην αγορά. Η ανάγνωση ποιημάτων μπορεί να ενθαρρύνει τα παιδιά να ανακαλύψουν τον κόσμο των λέξεων και των συναισθημάτων, να αναπτύξουν την ευαισθησία τους για την ποίηση και τη λογοτεχνία, και να καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητά τους (Κανατσούλη, 2002).

1.4.7 Κόμικς

Τα κόμικς συνιστούν εικονογραφημένες αφηγήσεις που αποτελούνται από μια σειρά συνδεδεμένων σκίτσων και διαλόγων. Συνήθως παρουσιάζουν δραματικές ή κωμικές θεματολογίες και συχνά απευθύνονται σε ένα ευρύ κοινό αναγνωστών, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών. Έχουν ευρεία διάδοση σε διάφορες χώρες και πολλές φορές αποτελούν το θέμα ταινιών, τηλεοπτικών σειρών και άλλων παραγωγών του ψηφιακού περιεχομένου. Επιπλέον, τα κόμικς συχνά αντιμετωπίζονται ως μέσο διασκέδασης, αλλά μπορούν επίσης να παρουσιάσουν σημαντικά κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά θέματα (McCloud, 1994).

1.4.8 Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο

Από αρχαιοτάτων χρόνων, ο άνθρωπος αρέσκεται στο να αποτυπώνει την πραγματικότητα με εικόνες. Αυτό επιβεβαιώνεται ξεκάθαρα από τις αναρίθμητες εγχαράξεις που βρίσκονται στα σπήλαια. Η εφεύρεση της τυπογραφίας αρχικά, η ανάπτυξη της έγχρωμης εκτύπωσης μετέπειτα και η εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών στο σήμερα, αποτελούν μια επαναστατική εξέλιξη που επηρέασε τον τρόπο που επικοινωνούμε και εκφραζόμαστε. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε στη ραγδαία ανέλιξη της εικονογράφησης στα βιβλία.

Η εικόνα σε ένα εικονογραφημένο βιβλίο δεν πρέπει απλά να αποτελεί διακόσμηση ή συμπλήρωμα του κειμένου, αλλά πρέπει να συμβάλλει στη διήγηση της ιστορίας και να προσφέρει μια διαφορετική, αλλά εξίσου σημαντική, προοπτική. Λειτουργεί ως διαμεσολαβητής μεταξύ του παιδιού και του κόσμου, προσφέροντας στο παιδί μια πλούσια γλωσσική και εικαστική εμπειρία, η οποία του δίνει τη δυνατότητα να αναπτύξει τη φαντασία του και τη δημιουργικότητά του. Τέλος, οι εικόνες πρέπει να είναι αρκετά ανεξάρτητες ώστε να μπορούν να αφηγηθούν μια ιστορία ακόμα και χωρίς την υποστήριξη του κειμένου (Μπενέκος, 1990).

Επιπλέον, υπογραμμίζεται ότι η εικόνα δεν απεικονίζει απλά την πραγματικότητα, αλλά τη μετασχηματίζει και την ενισχύει, δημιουργώντας έναν κόσμο φαντασίας που εμπλουτίζει την εμπειρία του παιδιού. Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού, καθώς του επιτρέπει να φαντασιώνεται και να δημιουργεί νέα πράγματα και ιστορίες. Επίσης, το εικονογραφημένο βιβλίο μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν τη φαντασία τους και να εμπλακούν σε διαλογικές διαδικασίες με το κείμενο και τις εικόνες (Ασωνίτης, 2001).

1.5 Κριτήρια επιλογής παιδικών βιβλίων

Το παιδικό βιβλίο πρέπει να επιλέγεται με βάση το περιεχόμενό του, τη λογοτεχνική του αξία, την εικονογράφηση και την εμφάνισή του. Είναι σημαντικό να διαπραγματεύεται τις ανθρώπινες αξίες, όπως τη φιλία, την αξιοπρέπεια, τον ηρωισμό, τη δικαιοσύνη και τον σεβασμό στους άλλους. Το περιεχόμενο πρέπει επίσης να είναι κατανοητό και να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες του παιδιού. Ιδιαίτερα για τα παιδιά μικρότερης ηλικίας, το εικονογραφημένο βιβλίο είναι κυρίαρχο. Επιλέγεται με βάση την εικόνα του, η οποία πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεγμένη και να προσελκύει το ενδιαφέρον του παιδιού. Το νόημα του πρέπει επίσης να είναι λιτό και εύληπτο με κατανοητή γλώσσα και σαφείς φράσεις.

Η υποστηρικτική λογοτεχνική αξία πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη, καθώς προάγει την ανάπτυξη της γλωσσικής ευφυΐας. Το νόημα του βιβλίου πρέπει να περιλαμβάνει διδακτικά μηνύματα για το παιδί και να στοχεύει στο να βοηθήσει το παιδί να κατανοήσει τον κόσμο γύρω του και να αναπτύξει κοινωνικές και πολιτικές γνώσεις. Σήμερα, τα παιδιά συναντούν κυρίως εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, ιδιαίτερα αυτά που απευθύνονται σε μικρά παιδιά που δεν έχουν ακόμη κατακτήσει πλήρως τη μαθησιακή διαδικασία της ανάγνωσης. Υπάρχουν κριτήρια για αυτόν τον τύπο βιβλίου, όπως (Καλαμαρά, 2016):

Μορφολογικά

Το μορφολογικό κριτήριο της εικονογράφησης περιλαμβάνει τη σχέση της εικόνας με το κείμενο. Πρέπει να υπάρχει ικανότητα στην εικόνα να αναδείξει και να συμπληρώσει το κείμενο και να συνδέσει τις δύο πτυχές σε μία μοναδική, αρμονική σύνθεση. Επίσης, είναι σημαντικό να εξετάζεται κατά πόσο η κάθε εικόνα έχει το δικό της στυλ, ενώ ταυτόχρονα ενσωματώνεται αποτελεσματικά στο συνολικό στυλ της γραφικής απεικόνισης. Τέλος, καθώς οι τυπογραφικές δυνατότητες είναι πλέον άπειρες, κάθε εικόνα πρέπει να θεωρείται ένα ολοκληρωμένο έργο τέχνης και να αντιστοιχεί αρμονικά σε μία σελίδα.

Αισθητικά

Αυτό που δυσκολεύει είναι η ισορροπία μεταξύ της καλλιτεχνικής τέχνης και της αντίληψης του παιδιού για την εικόνα, η οποία διαμορφώνεται από την ηλικία και την καλλιτεχνική καλλιέργεια κάθε παιδιού. Εάν, πρέπει να αποφασίσουμε αν ο καλλιτέχνης θέλει να επικεντρωθεί περισσότερο στα αισθητικά κριτήρια της τέχνης του και να

ακολουθήσει τους κανόνες της, ή να επικεντρωθεί περισσότερο στα παιδαγωγικά κριτήρια και να ακολουθήσει τις υποδείξεις της επιστήμης της παιδαγωγικής. Όμως, η επιλογή αυτή δεν είναι εύκολη και η έννοια του ιδανικού συμβιβασμού ανάμεσα στις δύο ξεπερνά τις περισσότερες φορές τα όρια της εφαρμογής.

Ψυχοπαιδαγωγικά

Ο εικονογράφος πρέπει να γνωρίζει την ψυχοσωματική εξέλιξη του παιδιού και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει κατά την ανάπτυξή του, ώστε να μπορεί να προσαρμόσει το έργο του και να καταστήσει κατανοητό στο παιδί. Η εικονογράφηση για τα παιδιά είναι ένα πολύ σημαντικό μέσο για την κατανόηση του κόσμου τους και η σημασία της όταν παρατηρούνται διάφορες δυσκολίες όπως προβλήματα επικοινωνίας ή μαθησιακές δυσκολίες. Ο εικονογράφος πρέπει να εξοικειωθεί με τις φυσικές και νοητικές διαδικασίες των παιδιών και να χρησιμοποιήσει το κατάλληλο ύφος και τα κατάλληλα χρώματα για να διαβιβάσει το μήνυμά του σωστά.

Η επικοινωνία με το παιδί είναι βασική και για αυτόν τον λόγο πρέπει να είναι απλό και κατανοητό λεξιλόγιο. Με αυτόν τον τρόπο που θα δημιουργήσει ένα προσιτό περιβάλλον για το παιδί και θα βοηθήσει να αναπτύξει την αντίληψή του για τον κόσμο που τον περιβάλλει. Το εικονογραφημένο βιβλίο πρέπει να έχει ένα θετικό και διδακτικό μήνυμα για το παιδί, ώστε να μπορεί να αποκτήσει νέες γνώσεις μέσω της ανάγνωσης και της παρατήρησης της εικονογραφίας.

Κεφάλαιο 2ο: Η συμβολή του βιβλίου στην ανάπτυξη του παιδιού

Το παιδί βιώνει συνεχώς ερεθίσματα από τον εξωτερικό κόσμο και η προσωπικότητά του διαμορφώνεται από αυτά σε συνδυασμό με τις ατομικές καταβολές και προδιαθέσεις του. Αυτά τα ερεθίσματα επηρεάζουν και διαμορφώνουν την προσωπικότητα του. Σε αυτήν τη διαδικασία, τα παιδικά βιβλία είναι ένα βασικό εργαλείο για την ανάπτυξη και την ωρίμανση του παιδιού σε διάφορα επίπεδα, όπως πνευματικό, συναισθηματικό, κοινωνικό και αισθητικό. Η επίδραση του παιδικού βιβλίου κατά την παιδική ηλικία είναι πολύ βαθιά (Δελώνης, 1991).

Κατά τους παιδαγωγούς, τους ψυχολόγους και τους ερευνητές, η παιδική λογοτεχνία προωθεί την αισθητική αντίληψη των παιδιών, ενισχύει τη φαντασία τους και μεταφέρει πανανθρώπινες αξίες που βοηθούν στην επικοινωνία τους με τους άλλους. Επιπλέον, επιτρέπει στα παιδιά να εξερευνήσουν τον κοινωνικό και φυσικό κόσμο με τρόπο άμεσο και αυθόρμητο. Η ανάγνωση αναζωογονεί και κινητοποιεί όλες τις δυνατότητες του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων των συναισθημάτων, της φαντασίας και της σκέψης, κατακτώντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια ισορροπία στην ανάπτυξη των ψυχικών τους δυνάμεων (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992).

2.1 Γλωσσική ανάπτυξη

Κατά τη διάρκεια της προσχολικής περιόδου, παρατηρείται ότι οι παιδικές εμπειρίες με διάφορα ερεθίσματα έχουν σημαντική επίδραση στην απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων. Αυτό συνεπάγεται ότι οι εμπειρίες που αποκτά το παιδί κατά την πρώτη περίοδο της ζωής του επηρεάζουν τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά του, και έχουν σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη και την ψυχική του ευημερία. Καθώς το παιδί εκφράζει βασικά συναισθήματα κατά αυτήν την ηλικία, απαιτείται μια εξειδικευμένη καθοδήγηση προκειμένου να διαμορφωθούν τα κύρια χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς και της προσωπικότητάς του (Gönen, 2010).

Η κατάκτηση της γλώσσας αποτελεί ένα σύνθετο διαδικαστικό έργο, καθώς το παιδί πρέπει να κατανοήσει τον ήχο της γλώσσας, τους κανόνες φθόγγων και τη σύνταξη των λέξεων. Επίσης, πρέπει να κατανοήσει το νόημα, το συνολικό πλαίσιο και τη λειτουργία της γλώσσας στο διάλογο με άλλους. Όπως αποδεικνύεται από τις μελέτες, τα παιδιά μαθαίνουν τη μητρική τους γλώσσα μέσω συστηματικής έκθεσης σε ομιλητές

υψηλής ικανότητας και συνεχούς αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον τους (Γιαννικοπούλου, 1998).

Παρόλο που η εκμάθηση της γλώσσας είναι μία παρόμοια διαδικασία για όλα τα παιδιά, διαφέρει στον βαθμό και τον ρυθμό που τα διάφορα στοιχεία της γλώσσας μαθαίνονται από το παιδί (Νατσιοπούλου, 2012). Σε αυτό το πλαίσιο, ο Skinner υποστηρίζει ότι το παιδί μαθαίνει να χρησιμοποιεί τη μητρική του γλώσσα, απομνημονεύοντας λέξεις κατά τη διάρκεια της ακρόασης από το περιβάλλον του και τις χρησιμοποιεί ανακαλώντας την αρμόζουσα στιγμή μέσω της μνήμης του (Χατζησαββίδης, 2002). Υποστηρίζεται η αντίληψη ότι τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να ανακαλύπτουν αυτόνομα τη γραπτή γλώσσα και τους τρόπους για να την εκμάθουν, εφόσον ζουν σε ένα περιβάλλον όπου η γραπτή γλώσσα είναι κυρίαρχη και οι ενήλικες υποστηρίζουν και ενθαρρύνουν κάθε προσπάθεια των παιδιών. Σύμφωνα με την τάση του «αναδυόμενου γραμματισμού», η ανάγνωση και η γραφή αναπτύσσονται παράλληλα και η εκμάθησή τους αποτελεί μια διαρκή διαδικασία που ξεκινά από την πρώτη χρονιά της ζωής του παιδιού (Τάφα, 2001).

Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών Γλώσσας για το Νηπιαγωγείο έχει στόχο να προάγει την εξοικείωση των παιδιών με τις πολλές εκφάνσεις της γλώσσας, τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Ο στόχος είναι η βέλτιστη προετοιμασία των παιδιών, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν καλύτερα στις απαιτήσεις του δημοτικού σχολείου, αλλά χωρίς να «σχολειοποιηθεί» το νηπιαγωγείο. Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για τα παιδιά έτσι ώστε να αναπτύξουν τον προφορικό τους λόγο, να έρχονται σε επαφή με διαφορετικές μορφές γραπτού λόγου και να ενθαρρύνονται να αναρωτηθούν για το «πώς» και «γιατί» γράφουμε (Αναγνωστοπούλου, Λογοτεχνία και νηπιαγωγείο: Συγκοινωνούντα δοχεία δημιουργικότητας, 2001).

Η αξιοποίηση της παιδικής λογοτεχνίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των παιδιών, καθώς πέρα από την απόλαυση και την αισθητική ενασχόληση που προσφέρει, συμβάλλει επίσης στην γλωσσική τους ανάπτυξη και στην ενσωμάτωση αξιών. Στο νηπιαγωγείο, η αξιοποίηση της παιδικής λογοτεχνίας μέσω ενός καλά δομημένου σχεδίου εργασίας μπορεί να λειτουργήσει ομαλά, δημιουργικά και με ευχαρίστηση, προωθώντας τα παιδιά στην ανάπτυξη και καλλιέργεια της γραφής και ανάγνωσης.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980, οι επιστήμονες πίστευαν ότι υπήρχε μια συγκεκριμένη στιγμή κατά την οποία το παιδί ήταν έτοιμο να ξεκινήσει να διδάσκεται

ανάγνωση, κατά την είσοδό του στο δημοτικό σχολείο. Ο όρος «αναγνωστική ετοιμότητα» αναφέρεται στο στάδιο της ανάπτυξης όπου το παιδί είναι έτοιμο να διαβάσει με ευκολία και αποδοτικότητα, είτε λόγω της ωριμότητάς του, είτε λόγω προηγούμενων γνώσεων, είτε και των δύο. Αυτό έχει οδηγήσει στην καθιέρωση μιας σειράς κριτηρίων για την αξιολόγηση των γνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών προσχολικής ηλικίας, όπως η νοητική ανάπτυξη, η ακουστική και οπτική διάκριση, η επέκταση του λεξιλογίου και πολλά άλλα, προτού εκτεθούν στη γραπτή γλώσσα από τους εκπαιδευτικούς (Τάφα, 2001).

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, παρατηρείται μια εναλλακτική προσέγγιση στην απόκτηση των δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής. Ο όρος «αναδυόμενος γραμματισμός» αποτελεί μια ευρέως αποδεκτή έννοια, η οποία αναφέρεται στην ανάπτυξη και την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που σχετίζονται με την αναγνώριση, την ερμηνεία και τη δημιουργία γραπτού λόγου σε προσχολική ηλικία, πριν από την επίσημη διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, η έμφαση τίθεται στη φυσική ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών, καθώς αυτά κατανοούν και αντιλαμβάνονται το νόημα των γραπτών μηνυμάτων, καθώς και στην ικανότητά τους να εκφράσουν τις ιδέες τους με τη βοήθεια γραφής (Παπούλια – Τζελέπη, 2001). Η δημιουργία ενός ευνοϊκού και υποστηρικτικού περιβάλλοντος έχει ιδιαίτερη σημασία για τη σωστή ανάπτυξη των προφορικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων του παιδιού (Κακανά, 1994). Ένα από τα καθοριστικά χαρακτηριστικά του γλωσσικού περιβάλλοντος είναι τα παιδικά βιβλία, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενθάρρυνση της γλωσσικής και επικοινωνιακής ανάπτυξης του.

Σύμφωνα με τον Vygotsky, η γλώσσα είναι κατά βάση ένα μέσο επικοινωνίας, και η επικοινωνία είναι καίρια για την ανάπτυξη των επικοινωνιακών και γλωσσικών δεξιοτήτων του παιδιού. Κατά αυτόν τον τρόπο, τα παιδικά βιβλία μπορούν να παρασχεθούν ως ένα περιβάλλον επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, επομένως ενισχύονται και οι δεξιότητες στον προφορικό λόγο των παιδιών. Τα βιβλία μπορούν να παρέχουν εναλλακτικές συζητήσεις και να συμβάλλουν στη διεύρυνση του λεξιλογίου του παιδιού, ενώ βελτιώνουν τις γλωσσικές δεξιότητες και δεξιότητες στην ανάγνωση και στην κατανόηση των κειμένων (Νατσιοπούλου, 2012).

Το νηπιαγωγείο παίζει σημαντικό ρόλο στη διεύρυνση του γλωσσικού επιπέδου των παιδιών, ιδίως για εκείνα που ζουν σε λιγότερο πλούσια γλωσσικά περιβάλλοντα. Τα παιδιά στο περιβάλλον του νηπιαγωγείου εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους γεγονός που συνδράμει στην ανάπτυξη του νοητικού και ψυχοκινητικού τους τομέα. Επιπλέον,

συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση και στην προετοιμασία τους για την κατανόηση και την εμπέδωση του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν (Χατζησαββίδης, 2002).

Η γλωσσική ανάπτυξη ενός παιδιού συμπεριλαμβάνει μια ποικιλία δραστηριοτήτων που σχετίζονται με:

- Ακρόαση

Η ορθή ακρόαση βασίζεται στη σωστή ανάγνωση του κειμένου, η οποία περιλαμβάνει τη σωστή προφορά των λέξεων, τον σωστό τονισμό και τη σωστή έμφαση στις λέξεις. Μέσω αυτής, αναπτύσσεται η ικανότητα ακουστικής αντίληψης και η ικανότητα συγκέντρωσης της προσοχής στα σημαντικά στοιχεία. Για να γίνει αυτό, τα κείμενα που επιλέγονται για ακρόαση πρέπει να είναι γλωσσικά άψογα και να ακολουθούν τους συμβατικούς κανόνες της προφοράς και της αρθρωτικής εκφοράς του λόγου (Αναγνωστόπουλος Β. , 2001).

- Αφήγηση

Μέσω της αφήγησης το παιδί υποστηρίζεται να αναπτύξει έναν ολοκληρωμένο και συνεκτικό λόγο. Μπορεί να αποδοθεί τόσο μέσω παραμυθιών, όσο και μέσω της ανταλλαγής βιωμάτων από το περιβάλλον του. Μέσω των αφηγήσεων διαμορφώνεται ένας συνοχικός λόγος, καλλιεργείται η φαντασία, ενισχύεται η εντιμότητα και ενθαρρύνεται η συγκέντρωση της προσοχής (Αναγνωστόπουλος Β. , 2001).

- Ανάγνωση

Η ανάγνωση μπορεί να διακριθεί σε δύο διαφορετικά χαρακτηριστικά: το ποιοτικό και το ποσοτικό. Η ποιοτική ανάγνωση είναι μια ευχάριστη δραστηριότητα που δημιουργείται σε ένα θετικό περιβάλλον, συνήθως με τη συμμετοχή ενός ενήλικα. Αυτό το περιβάλλον χαρακτηρίζεται από την ετοιμότητα του ενήλικα να απαντήσει στα ερωτήματα του παιδιού και τον έπαινο για τις σκέψεις του. Η ποσοτική ανάγνωση είναι το είδος της ανάγνωσης για το οποίο τα παιδιά ενδιαφέρονται περισσότερο από τους γονείς τους.

Σ' αυτή τη διαδικασία εμπλέκονται τρεις σημαντικούς παράγοντες, τον ενήλικα, το παιδί και το βιβλίο, οι οποίοι συμμετέχουν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Το ποιοτικό περιβάλλον και η θετική στάση του ενήλικα έχουν σημαντική επίδραση στην ποιότητα της ανάγνωσης και στη σχέση μεταξύ του παιδιού και του ενήλικα. Η ποσότητα της ανάγνωσης μπορεί να εμπνεύσει το παιδί να διαβάζει περισσότερο, ειδικά όταν το περιβάλλον ενθαρρύνει αυτή τη συμπεριφορά. Όπως αναφέρει και η Νατσιοπούλου (2012) η ανάγνωση είναι μια δραστηριότητα που βασίζεται στην αλληλεπίδραση και τη συνεργασία μεταξύ των παραπάνω παραγόντων.

Τα παιδιά πρώιμης ηλικίας που μαθαίνουν να γράφουν και να διαβάζουν έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Τάφα, 2001). Κατανοούν ότι οι διαδικασίες της ανάγνωσης και της γραφής αποτελούν μέρος της ευρύτερης διαδικασίας της μάθησης που έχουν ως στόχο την εκπλήρωση διαφόρων στόχων στην καθημερινή τους ζωή. Επιπλέον, αυτή η διαδικασία ξεκινάει πολύ νωρίς, πριν ακόμη ξεκινήσουν να πηγαίνουν στο νηπιαγωγείο καθώς αντιλαμβάνονται τη λειτουργία του γραπτού λόγου μέσα από τη συμμετοχή και τους πειραματισμούς τους στο περιβάλλον τους. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με διάφορες λέξεις, φράσεις και γραμματικά πρότυπα, εμπλουτίζοντας έτσι το λεξιλόγιό τους και εμπλουτίζοντας τις δομές της γλώσσας που χρησιμοποιούν. Παράλληλα, μέσω της άσκησης της γραφής, τα παιδιά αναπτύσσουν τις δεξιότητες τους στο να εκφράζουν τις ιδέες τους και να μεταφέρουν τις σκέψεις τους σε γραπτή μορφή. Έτσι, η ανάγνωση και η γραφή αλληλεπιδρούν και αλληλοενισχύονται, επιτρέποντας στα παιδιά να αναπτύξουν πλούσιες γλωσσικές δεξιότητες.

2.2 Κοινωνική ανάπτυξη

Η δυνατότητα ενός παιδιού να αποκτά κοινωνικές σχέσεις και να συνεργάζεται με άλλα άτομα προκύπτει από το γεγονός ότι αφογκράζεται την κοινωνία υπό το πρίσμα των άλλων. Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, τα παιδιά παρατηρούν πώς οι άλλοι εκδηλώνουν τη συμπεριφορά τους και σε ποιες θέσεις βρίσκονται. Ακολουθούν συνήθως τα πρότυπα συμπεριφοράς που βλέπουν για να κερδίσουν την αποδοχή των άλλων.

Επομένως, η λογοτεχνία μπορεί να παρέχει ένα πλαίσιο συμπεριφοράς και να συνεισφέρει στη διαμόρφωση κοινωνικά αποδεκτών ενεργειών και αντιδράσεων. Η ανάγνωση παιδικών βιβλίων μπορεί επίσης να βοηθήσει τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τα υψίστης σημασίας κοινωνικά και παγκόσμια προβλήματα και να κατανοήσουν την πορεία του ανθρώπου, αποτελώντας μέρος της συλλογικής ευθύνης. Με αυτόν τον τρόπο, τα παιδιά αντιλαμβάνονται τη μετάβαση από το «εγώ» στο «ομαδικό» γίνεσθαι επιτυγχάνοντας την κοινωνικοποίησή τους με τρόπο αβίαστο και ισορροπημένο (Παπαντωνάκης, 2003).

Τα παιδιά, μέσω του λογοτεχνήματος, μπαίνουν σε έναν εντελώς διαφορετικό κόσμο, αυτόν του ήρωα, και συναντούν διαφορετικές κοινωνικές αξίες. Αυτές οι αξίες βοηθούν το παιδί να αντιληφθεί τους μεγάλους προβληματισμούς του ανθρώπου και να διαμορφώσει μια πιο σταθερή άποψη γι' αυτούς. Μέσω αυτού του τρόπου, το παιδί ξεκινά

το ταξίδι της ωρίμανσης με ένα στιβαρό βασικό θεμέλιο για το μέλλον του (Δελώνης, 1991).

Μέσω της μίμησης των ηρώων στα λογοτεχνικά έργα, τα παιδιά εισέρχονται σε έναν κόσμο που υποδεικνύει τις κοινωνικές αξίες και συμπεριφορές που είναι αξιέπαινες. Αυτό τους βοηθά να αναπτύξουν ένα πιο συναισθηματικό δέσιμο με τον ήρωα και να αντλήσουν διδάγματα από την ιστορία του. Ειδικά η μίμηση της φιλίας που αναφέρεται στα έργα, ενισχύει την αίσθηση ασφάλειας του παιδιού καθώς αυτό αισθάνεται ότι ανήκει σε μια ομάδα. Ταυτόχρονα, η φιλία του προσφέρει την ευκαιρία να αναπτύξει κοινωνικές δεξιότητες και να μάθει να αξιολογεί τον εαυτό του σε σχέση με τους άλλους. Όλα αυτά βοηθούν το παιδί να αναπτύξει μια δυνατή αίσθηση ταυτότητας και να εξελίσσεται στην πορεία του προς την ωριμότητα (Παπαντωνάκης, 2003).

2.3 Αισθητική ανάπτυξη

Οι νέοι μπορούν να ενισχύσουν την αισθητική τους αντίληψη μέσω της ανάγνωσης λογοτεχνικών βιβλίων. Μέσα από αυτή την εμπειρία, έρχονται σε επαφή με τον κόσμο του ωραίου και μαθαίνουν να αναγνωρίζουν την ομορφιά σε κάθε μορφή τέχνης. Μέσω αυτής της διαδικασίας, αποφεύγουν τα μη ποιοτικά και άχαρα στοιχεία στη ζωή τους και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός πιο όμορφου κόσμου γύρω τους.

Η αντίληψη του ωραίου, η ευαισθησία στην τέχνη και η εσωτερική στάση προς την καλαισθησία οδηγούν σε μια απελευθέρωση από τα διλήμματα, το άγχος και το έντονο καθημερινό βίωμα μας. Αυτό δεν μεταφράζεται ως απόρριψη της σύγχρονης σκληρής πραγματικότητας και του ρεαλισμού, αλλά ως δημιουργία ενός πιο αποτελεσματικού τρόπου φυγής μέσα από την φιλιαναγνωσία. Το βιβλίο είναι ένα μέσο για να ταξιδεύουν τα παιδιά σε χώρες με διαφορετική αξία και ένα ιδιαίτερο νόημα, αλλά και να απολαμβάνουν τη ζωή και τον κόσμο γύρω τους σε μεγαλύτερο βάθος (Δελώνης, 1991).

2.4 Ο ρόλος του/της παιδαγωγού στη σχέση παιδιού- βιβλίου

Η αφήγηση διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στο σχολείο, καθώς τα παιδιά συναθροίζονται σε έναν κοινή θέση, όπως η γωνιά της βιβλιοθήκης ή η αποκαλούμενη «παρεούλα» και αναμένουν με ανυπομονησία την αφήγηση της ιστορίας που έχει επιλεγεί από τον/την εκπαιδευτικό με γνώμονα την ηλικιακή ομάδα, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Προκειμένου να ενθαρρύνει τα παιδιά να επιδοθούν στην παιδική λογοτεχνία και να την αγαπήσουν, η εκπαιδευτικός χρειάζεται να είναι η ίδια λογοτεχνικά καταρτιζόμενη και να παραμένει συνεχώς ενημερωμένη σχετικά με τις νέες

τάσεις και πρακτικές στον τομέα της παιδικής λογοτεχνίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω συμμετοχής σε εκπαιδευτικά σεμινάρια και ανάγνωσης λογοτεχνικών περιοδικών που κυκλοφορούν στον τομέα (Καρακίτσιος, 2011). Είναι σημαντικό να διασφαλίζει ο αφηγητής ότι το βάθος και η ουσία του κειμένου είναι σαφή στο μυαλό του, προκειμένου να μην αποσπάται κατά τη διάρκεια της αφήγησης προσπαθώντας να βρει τις κατάλληλες λέξεις. Αυτό μπορεί να προκαλέσει σύγχυση και να αφήνει κενά στους ακροατές. Η αφήγηση πρέπει να ρέει φυσικά και αβίαστα.

Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη το χρονικό εύρος της αφήγησης. Οι μακροσκελείς ιστορίες τείνουν να γίνουν κουραστικές ενώ οι πολύ σύντομες αποθαρρύνουν το κοινό και είναι σκόπιμο να κυμαίνονται στο επιθυμητό όριο των δέκα λεπτών (Καρακίτσιος, 2011). Η αφήγηση συνιστά το πιο αρμόζοντα τρόπο για να συστήσει ο εκπαιδευτικός ένα διήγημα στα παιδιά. Προκειμένου να καταστεί αυτή η διαδικασία πιο ενδιαφέρουσα, μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή και άλλες τεχνικές. Ένα παράδειγμα είναι η χρήση μιας κούκλας ή γαντόκουκλας που θα αναλάβει τον ρόλο του αφηγητή. Με εναλλαγές στο ηχόχρωμα και έντονες κινήσεις, μπορεί να δώσει μια επιπλέον διάσταση στην ιστορία. Μέσω της δραματοποίησης, τα παιδιά μπορούν να εκφραστούν κατά τη διάρκεια της ακρόασης μιας ιστορίας. Η μουσική επένδυση της ιστορίας παίζει επίσης εξέχοντα ρόλο στην ευχάριστη αυτή διαδικασία. Πέρα από μελωδίες μπορεί να είναι και ήχοι που δημιουργούν τα ίδια τα παιδιά χρησιμοποιώντας το σώμα τους ή μουσικά εργαλεία.

Οποσδήποτε, κρίνεται απαραίτητη η επαρκής προετοιμασία της βρεφονηπιοκόμου για την αποτελεσματική υλοποίηση της αφήγησης στα παιδιά. Προκειμένου να διασφαλιστεί η ομαλή ροή της διαδικασίας και η συνεπής αφήγηση, η βρεφονηπιοκόμος θα πρέπει να έχει συγκεντρώσει εκ των προτέρων όλα τα απαραίτητα υλικά και εργαλεία που θα χρειαστεί κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Με αυτόν τον τρόπο, θα μειωθεί η ανάγκη για διακοπές κατά τη διάρκεια της αφήγησης και θα αποσπάται εύκολα η προσοχή των παιδιών.

Το κριτήριο της ευελιξία αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο κατά την υλοποίηση της αφήγησης. Κατά την διαδικασία μπορεί να προκύψουν απρόβλεπτες καταστάσεις ή αντιδράσεις από τα παιδιά. Η ευέλικτη βρεφονηπιοκόμος οφείλει να προσαρμοστεί σε αυτές τις καταστάσεις και να αντιδράσει ανάλογα, προσφέροντας στα παιδιά την απαιτούμενη υποστήριξη και αναμένοντας τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους (Παπαπετροπούλου, 1997).

Για τον εκπαιδευτικό, η ενθάρρυνση των παιδιών να ανακαλύψουν τη χαρά της ανάγνωσης αποτελεί μια μεταγνωστική ενέργεια η οποία απαιτεί αφιέρωση χρόνου, υπομονή και σταθερότητα. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν έμφυτη την τάση για μίμηση και αναπαραγωγή συμπεριφορών. Συνεπώς, παρατηρώντας τον παιδαγωγό να τα χρησιμοποιεί ευχάριστα στην τάξη, τα παιδιά ενθαρρύνονται να δοκιμάσουν και αυτά το ίδιο, να ανακαλύψουν τις σελίδες τους και να εξερευνήσουν την πρώτη ανάγνωσή τους μέσω των εικόνων.

2.5 Ο ρόλος των γονέων

Η επικοινωνία των γονέων με τα παιδιά τους μέσω της ανάγνωσης παραμυθιών αναδεικνύει την ουσιώδη συμβολή της στην ανάπτυξη κρίσιμων πτυχών του παιδικού χαρακτήρα και της προσωπικότητας, όπως η δημιουργική έκφραση και η γνωστική προώθηση. Το σπίτι λειτουργεί ως το πρώτο περιβάλλον εκπαίδευσης για τα παιδιά, με τους γονείς να αναλαμβάνουν τον κύριο ρόλο των δασκάλων. Κατά τον Huey «όλα ξεκινούν όταν οι γονείς αρχίζουν να διαβάζουν στα παιδιά τους» (Τάφα, 2001). Έχει εξακριβωθεί ότι η τακτική ανάγνωση ιστοριών από τους γονείς, η πληθώρα βιβλίων στο σπίτι και η αφοσίωση των γονέων στην ανάγνωση και την γραφή αποτελούν την πλέον κατάλληλη προετοιμασία για την επιτυχημένη ανάπτυξη γραπτής γλωσσικής ικανότητας του παιδιού (Μούσιου-Μυλωνά, 2004). Πολλά παιδιά που προέρχονται από ελλιπές οικογενειακό περιβάλλον έχουν αποκτήσει αναγνωστικές δεξιότητες πριν ακόμη εισέλθουν στο σχολείο, καθώς οι οικογένειές τους εκδηλώνουν έντονο ενδιαφέρον για την ανάγνωση με διάφορους τρόπους (Τάφα, 2001).

Ως επακόλουθο των παραπάνω, οι γονείς αποτελούν κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη της γραπτής γλώσσας του παιδιού και η γονική εκπαίδευση και η συνεργασία σχολείου και σπιτιού κρίνεται απαραίτητη σε πολλές περιπτώσεις (βλ. Εικ. 1). Μάλιστα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερευνών συμφωνεί ότι η ποιότητα που χαρακτηρίζει τη σχέση σχολείου και σπιτιού καθορίζει την πρόοδο του παιδιού.

Ωστόσο, πολλά εμπόδια συναντώνται συχνά κατά την εφαρμογή μιας τέτοιου είδους ισορροπημένης σχέσης. Αρκετές φορές οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται δυσαρεστημένοι όταν δεν λαμβάνουν την ανταπόκριση των γονέων στο θέμα της συνεργασίας. Παρόλα αυτά, ο λόγος της άρνησης μπορεί να οφείλεται στο ότι οι γονείς δεν γνωρίζουν πώς να συνεργαστούν με τον εκπαιδευτικό κατά τη μαθησιακή διαδικασία του παιδιού τους, και όχι στην αδιαφορία συμμετοχής τους στο πρόγραμμα (Τάφα, 2001).

Στον αντίποδα, βρίσκονται οι γονείς οι οποίοι αισθάνονται αποκομμένοι από την εκπαίδευση των παιδιών τους καθώς οι εκπαιδευτικοί αδυνατούν να κατευνάσουν τις ανησυχίες τους (Μαρκουλάκη, 2014).

Επομένως, για να τροποποιηθεί η κατάσταση και να ευδοκιμήσει μια ισορροπία, θα πρέπει να υιοθετηθεί μια ολόπλευρη λογική που θα ενώνει το σχολείο με το σπίτι από τη μία πλευρά και όλους τους συναφείς παράγοντες από την άλλη. Η οικοσυστημική προσέγγιση προεικάζει την συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων μελών στη σωματική, ψυχική και γνωστική ανάπτυξη ενός παιδιού, καθώς επίσης προωθεί τον ρόλο των γονέων, από τους οποίους ζητείται να παρέχουν τις κατάλληλες πληροφορίες, να υποστηρίξουν και να συν-καθορίζουν τις κατάλληλες διαδικασίες εκπαιδευτικής παρέμβασης (Μαρκουλάκη, 2014).

Εικόνα 1: Δέσιμο γονέα-παιδιού μέσω της ανάγνωσης. Πηγή: <https://www.psychografimata.com>

Κεφάλαιο 3ο : ΤΠΕ και εκπαίδευση

3.1 Ορισμός Τ.Π.Ε

Πολλές ερμηνείες έχουν δοθεί από ερευνητές στην προσπάθεια τους να ορίσουν τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.), εστιάζοντας στον σκοπό και τους τρόπους με τους οποίους αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν ως εκπαιδευτικά εργαλεία με αποτελεσματικό τρόπο, με τον ανθρώπινο παράγοντα να αποτελεί κοινή βάση. Επικρατέστερος είναι ο αγγλικός όρος «Information and Communication Technologies» ICT. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα τεχνολογιών, οι οποίες παρέχουν στον χρήστη ποικίλες μορφές πρόσβασης σε πληροφορίες, όπως εικόνες, βίντεο, ήχος και πολλά άλλα μέσα.

Ωστόσο, κάποιοι ερευνητές προσθέτουν ότι συμπεριλαμβάνονται επίσης όλες οι γνωστικές και τεχνικές δεξιότητες που απαιτούνται για την αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την πληροφόρηση και την επικοινωνία, επιδιώκοντας την προώθηση και βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων (Κυρίδης, Δρόσος, & Τσακίριδου, 2003). Μέσω αυτών των τεχνολογιών, οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες και πόρους, να τις ανταλλάσσουν, να επικοινωνούν, να συνεργάζονται και να δημιουργούν με νέους και καινοτόμους τρόπους.

3.2 Η χρήση των Τ.Π.Ε στην εκπαίδευση

Συγχρόνως, η εκπαίδευση έχει υποστεί εξαιρετικές μεταβολές λόγω της εισαγωγής νέων τεχνολογιών. Η εύκολη διάθεση πληροφοριών και η διαδικτυακή διαδραστικότητα έχουν προκαλέσει ένα ενδιαφέρον ανάμεσα στη διεθνή ερευνητική κοινότητα, η οποία εξετάζει τις πολλαπλές δυνατότητες που μπορούν να ενσωματωθούν στον τομέα της εκπαίδευσης. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν πολλαπλά πλεονεκτήματα που ευνοούν την εκπαιδευτική διαδικασία.

Αξιοσημείωτη είναι η ευκολία που προσφέρουν σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, οι οποίοι μπορούν να λειτουργούν και να εκπαιδεύονται σε ένα πλήρως ψηφιακό περιβάλλον. Παράλληλα, η σημαντική συμβολή της τεχνολογίας στην εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες διασφαλίζει την ποιοτική προσέγγιση της μάθησης και εκπαίδευσης, προωθώντας την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων με πιο

αποτελεσματικούς τρόπους (Στασινός, 2020). Επιπλέον, προσφέρει ευκαιρίες για την αυτοδιδασκαλία και την αμεσότερη συμμετοχή των παιδιών στην διαδικασία της μάθησης. Τέλος, η χρήση των ΤΠΕ συντελεί στην ολόπλευρη ανάπτυξη παιδιών, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Ντολιοπούλου:

Στο πλαίσιο της νοητικής ανάπτυξης, η χρήση του υπολογιστή στην Προσχολική Εκπαίδευση δεν προσφέρει μόνο την εκμάθηση των βασικών λειτουργιών του, αλλά επίσης συμβάλλει στην ενίσχυση της νοητικής ικανότητας των παιδιών. Κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης με τον υπολογιστή, τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν βασικές νοητικές λειτουργίες, όπως η σκέψη, η λογική, η κρίση και η αξιολόγηση.

Στον τομέα της γλωσσικής ανάπτυξης, η αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας αναδεικνύει τη δυνατότητα των παιδιών να εμβαθύνουν στο λεξιλόγιό τους με έννοιες που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες. Μέσα από εστιασμένες δραστηριότητες, τα παιδιά αναπτύσσουν την αναγνώριση των γραμμάτων του αλφαβήτου, καθώς και τις οπτικές και ακουστικές τους αντιλήψεις. Επιπλέον, η χρήση του ηλεκτρολογίου εξοικειώνει τα παιδιά με τη γραφή και τους παρέχει τη δυνατότητα να πειραματιστούν με αυτήν.

Όσον αφορά την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη, η χρήση του Η/Υ προάγει τη συνεργατική μάθηση και ενισχύει τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών. Μέσω της συνεργατικής εργασίας, τα παιδιά μαθαίνουν να αλληλεπιδρούν και να επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους, να σέβονται τις απόψεις τους και να τηρούν κανόνες. Επιπλέον, η εργασία με τον Η/Υ μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν αυτογνωσία και να συνειδητοποιήσουν τα δικά τους ατομικά όρια και δυνατότητες.

Στην ψυχοκινητική ανάπτυξη, τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες που σχετίζονται με την κινητικότητα και την εξάσκηση των μυών του σώματος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, τα νήπια εξασκούνται στον λεπτό χειρισμό αντικειμένων, όπως στο πάτημα του ποντικιού, στη χρήση του ηλεκτρολογίου, και στον συντονισμό των κινήσεων των ματιών και των χεριών. Αυτό βοηθάει στην ανάπτυξη των μυών του σώματος και στη βελτίωση της κινητικότητας και της συντονισμένης κίνησης.

Πολλοί ερευνητές έχουν χαρακτηρίσει ωφέλιμη την εισαγωγή και τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορετικές απόψεις στον χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης, τόσο σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών εφαρμογών όσο και με το επίπεδο της ψηφιακής γνώσης που απαιτείται από τα παιδιά στο τέλος του νηπιαγωγείου. Παρ' όλα αυτά, η κύρια ανησυχία των ειδικών σήμερα είναι πώς η

τεχνολογία μπορεί να αξιοποιηθεί κατάλληλα για την γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Σύμφωνα με σχετικές επιστημονικές έρευνες, η αποδοτική ενσωμάτωση και αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στις διάφορες διδακτικές δραστηριότητες εκδηλώνει θετική επίδραση στην παιδαγωγική διαδικασία, ευνοώντας την εκμάθηση των παιδιών (Clements & Sarama, 2002).

Οι υπολογιστές αποτελούν ένα εξαιρετικά πολύπλοκο εργαλείο γραφής, που προσφέρει στους μαθητές δυνατότητες ανατροφοδότησης μέσω της ακουστικής αναπαραγωγής, οπτικής απεικόνισης και έλεγχο της διαδικασίας μάθησής τους. Η εκπαιδευτική χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, ως ένα επωφελές, υποστηρικτικό και εκπαιδευτικό εργαλείο που προσφέρει ευελιξία και προσαρμοστικότητα στη διαδικασία μάθησης και διδασκαλίας, αποτελεί σημαντικό μέσο για την ενίσχυση της μάθησης των νηπίων σε σχέση με τον προφορική επικοινωνία και τη γραπτή έκφραση. Χαρακτηρίζεται υψίστης σημασίας η ενσωμάτωση της εκπαιδευτικής χρήσης του στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, καθώς λειτουργεί ενισχυτικά κατά την παιδαγωγική διαδικασία (Παπαβασιλείου, 2016).

Κατά την προσχολική ηλικία, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών συνδράμει στην κοινωνικοποίηση και την αυτό-ανάπτυξη των παιδιών. Η ψηφιακή απεικόνιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρουσίαση ιστοριών και παραμυθιών, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν στην καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης, της αυτονομίας και της αυτοεκτίμησης των παιδιών. Επιπροσθέτως, τα παραμύθια αποτελούν ένα μέσο διδασκαλίας, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί είτε μέσω της αφήγησης με τον παραδοσιακό τρόπο είτε μέσω της χρήσης ψηφιακών μέσων απεικόνισης για την ενίσχυση της συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των παιδιών (Σκαρβέλη, 2010).

Οι Τ.Π.Ε. δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ένα μέσο αντικατάστασης των συμβατικών εκπαιδευτικών εργαλείων. Αντίθετα, πρέπει να εκτιμώνται ως ένα εργαλείο που μπορεί να οδηγήσει σε τροποποίηση του ρόλου του εκπαιδευτικού, παρέχοντας πλούσια προστιθέμενη μαθησιακή αξία. Κατεξοχήν, οι Τ.Π.Ε. αποτελούν ένα ξεχωριστό εργαλείο με νοητική και γνωστική λειτουργία βελτιώνοντας τη διαδικασία μάθησης (Παπαβασιλείου, 2016).

Παρά την αμφισβήτηση που αντιμετωπίζει από ορισμένους εκπαιδευτικούς, η εισαγωγή της πληροφορικής στην εκπαίδευση έχει αδιαμφισβήτητα απελευθερώσει τους μαθητές από χρονοβόρες και κουραστικές διαδικασίες μάθησης. Ο υπολογιστής δεν επηρεάζει απλά τη διαδικασία μάθησης των παιδιών, αλλά επίσης διαμορφώνει το

περιεχόμενο και τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση. Επομένως, η εισαγωγή και η ενσωμάτωση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στο πλαίσιο της εκπαίδευσης θα πρέπει να πραγματοποιείται με μια οργανωμένη και λειτουργική προσέγγιση, η οποία επιτρέπει την επίτευξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων. Μέσω της χρήσης ψηφιακών ιστοριών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, μπορούμε να επικεντρωθούμε σε θέματα όπως η διγλωσσία, οι συλλαβές, η γραφή, καθώς και η ανταλλαγή και αναζήτηση πληροφοριών (Ευθυμούδη, 2015).

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Προσχολική Εκπαίδευση είναι ακόμη περιορισμένης έκτασης, ιδίως όταν αναφερόμαστε στην εκπαίδευση γλωσσικών μαθημάτων. Μολονότι οι εκπαιδευτικοί έχουν την πεποίθηση ότι προωθούν την αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών, διεγείρουν το ενδιαφέρον τους και αυξάνουν την προσοχή τους σε μεγάλο βαθμό, εντούτοις δεν συμβάλλουν τόσο στην ανάπτυξη της αυτονομίας και της φαντασίας τους. Η δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων που αξιοποιούν τις ΤΠΕ και υποστηρίζουν την ελεύθερη βούληση των νηπίων αποτελεί πρόκληση για το μέλλον και απαιτεί σχεδιασμό και υλοποίηση από τους εκπαιδευτικούς (Τομπατζόγλου, 2013).

Κεφάλαιο 4ο : Το ψηφιακό βιβλίο

4.1 Ορισμός

Το 1988, ο όρος «ηλεκτρονικό βιβλίο» εισήχθη στο λεξικό Merriam-Webster, ορίζοντας το ως ένα βιβλίο που έχει δημιουργηθεί ή μετατραπεί σε ψηφιακή μορφή, έτσι ώστε να μπορεί να διαβαστεί από ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή άλλα ηλεκτρονικά μέσα, όπως ταμπλέτα, κινητά τηλέφωνα και περιήγηση ηλεκτρονικών κειμένων. Σχεδόν είκοσι χρόνια αργότερα, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προσδιορίζει τον όρο «ηλεκτρονικό βιβλίο» με μια πιο πλήρη έννοια. Πλέον, οι όροι «e-book», «e-textbook», «digital textbook», «web book», «online textbook» ή «open textbook» χρησιμοποιούνται για να αναφέρονται σε αυτό το μέσο (βλ. Εικ. 2).

Ο ορισμός του ηλεκτρονικού βιβλίου περιλαμβάνει την ιδέα ότι δεν πρόκειται απλώς για μια ψηφιακή μορφή ενός παραδοσιακού βιβλίου, αλλά για ένα ενεργό και αλληλεπιδραστικό μέσο μάθησης που λειτουργεί ως πολυμεσικό εργαλείο γνώσης (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2009). Αναφορικά με την παραπάνω περιγραφή, το ηλεκτρονικό βιβλίο ενισχύεται με πολυμεσικά στοιχεία, όπως η κίνηση, ο ήχος και οι αλλαγές στα χρώματα και στις ποιότητες, παρουσιάζοντας έτσι ένα δυναμικό εργαλείο γνώσης με πολυδιάστατη μορφή.

4.2 Ιστορική αναδρομή

Το 1945, ο μηχανικός και εφευρέτης Vanenar Bush διατύπωσε την ιδέα της δημιουργίας μιας συσκευής που θα μπορούσε να αποθηκεύει και αναπαράγει δεδομένα σε μορφή κειμένου. Το 1968, ο Alan Kay δημιούργησε το Dynabook, έναν υπολογιστή για παιδιά με μεγάλη χωρητικότητα και μέγεθος που αντιστοιχούσε σε ένα χαρτί A4. Το πρώτο βιβλίο που ψηφιοποιήθηκε και αποθηκεύτηκε σε ηλεκτρονική μορφή ήταν το «The Hitchhiker's Guide to the Galaxy» του Douglas Adams, ενώ το βιβλίο «Riding the Bullet» του Stephen King παρουσιάστηκε στην ηλεκτρονική μορφή που ξέρουμε σήμερα, αλλά δεν επέτρεπε την αντιγραφή ή την εκτύπωση του περιεχομένου του.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, ξεκίνησε μια ανεπανάληπτη πορεία για τα ηλεκτρονικά αρχεία και βιβλία, καθώς πλέον μπορούσαν να υποστούν επεξεργασία, εκτύπωση και εμπλουτισμό με δεδομένα ήχου και κίνησης μέσω ειδικών προγραμμάτων.

Συγκεκριμένα, το 1995 η Amazon έκανε το ιστορικό βήμα να πουλά ηλεκτρονικά βιβλία μέσω του διαδικτύου, αποτελώντας μια καινοτομία για την εποχή. Ταυτόχρονα, τα έντυπα μέσα άρχισαν να συστήνουν τα κείμενά τους διαδικτυακά, παρέχοντας εύκολη πρόσβαση σε όλους στη νέα γνώση. Συγγραφείς, δημιουργοί και καλλιτέχνες αξιοποίησαν αυτή τη νέα δυνατότητα προωθώντας τα έργα τους, δημιουργώντας έτσι έναν νέο τρόπο επικοινωνίας (Brown, 2022).

Εικόνα 2. Ηλεκτρονικό Βιβλίο (E-Book). Πηγή: <https://www.openbook.gr/ti-einai-to-e-book>

4.3 Σύγκριση των E-Books με τα παραδοσιακά βιβλία

4.3.1 Πλεονεκτήματα

Τα προτερήματα του ηλεκτρονικού βιβλίου συγκριτικά με του έντυπου είναι ποικίλα. Αρχικά, η παραγωγή, η αναπαραγωγή και η διάθεση του ηλεκτρονικού βιβλίου έχει ελάχιστο ή μηδενικό κόστος, καθώς μπορεί να διανέμεται εύκολα στο διαδίκτυο. Μετά την αγορά του, το ηλεκτρονικό βιβλίο είναι άμεσα διαθέσιμο στον υπολογιστή και δεν απαιτείται αναμονή για την παράδοσή του. Επίσης, είναι εύκολο να μεταφερθεί, καθώς απαιτεί λιγότερο χώρο κατά την αποθήκευση του και μπορεί να διαβαστεί σε οποιοδήποτε μέρος με μια συσκευή ανάγνωσης e-Book στην οποία μπορεί να αποθηκευτεί μεγάλος όγκος βιβλίων.

Ένα άλλο πλεονέκτημα του ηλεκτρονικού βιβλίου είναι η ευκολία και η ταχύτητα με την οποία μπορούμε να αναζητήσουμε, να επεξεργαστούμε και να αναπαράγουμε το κείμενο. Τα e-Books μας επιτρέπουν να κάνουμε προσωρινές αλλαγές στο κείμενο, όπως να αλλάξουμε το φόντο, να υπογραμμίσουμε σημεία που μας ενδιαφέρουν και να αλλάξουμε το μέγεθος της γραμματοσειράς. Επιπλέον, υποστηρίζουν διάφορες πολυμεσικές εφαρμογές, όπως ήχο, κινούμενη εικόνα και βίντεο. Χρησιμοποιώντας συσκευές ανάγνωσης αυτού του είδους, ακόμη και σε περιβάλλοντα με χαμηλό φωτισμό η ανάγνωση είναι εφικτή.

Κατά τη μελέτη όλων των παραπάνω, παρατηρείται ότι όλα τα οφέλη που αναφέρονται αφορούν μεθόδους που διευκολύνουν την καθημερινή μας ζωή μειώνοντας τον χρόνο εργασίας και ακολουθώντας τις τάσεις της εποχής. Το ηλεκτρονικό βιβλίο έχει ενταχθεί στην καθημερινή ζωή, την εργασία και την εκπαίδευση. Σ' αυτό το στάδιο απαιτείται να επισημανθεί η τεχνογνωσία που έχουν αποκτήσει τα παιδιά με τις οθόνες από τη νηπιακή τους ηλικία, καθώς συχνά χρησιμοποιούνται ως ανταμοιβή ή μέσο χαλάρωσης από τους γονείς τους. Πριν από την ανάγνωση ενός ηλεκτρονικού βιβλίου ή την ακρόαση μιας ιστορίας μέσω του διαδικτύου, τα παιδιά έχουν πραγματοποιήσει μια πορεία που αναφέρεται στο σπίτι και τους έχει εξοικειώσει με τη χρήση αυτού του μέσου. Τα παιδιά υπακούν στις τάσεις της εποχής σχετικά με την τεχνολογία και τη «σοφή» χρήση αυτής, αλλά δεν είναι σαφές εάν αυτό είναι ένα ουσιαστικό κίνητρο για αυτή τους την κίνηση.

4.3.2 Μειονεκτήματα

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός ότι η εξέλιξη και η τεχνολογία έχουν οφέλη στη ζωή του ανθρώπου, αλλά είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη μας τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι τεχνολογίες. Αντίστοιχα, αυτό ισχύει και για το ηλεκτρονικό βιβλίο και κάθε νέο τεχνολογικό επίτευγμα που εισάγεται στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου. Ένα από τα βασικά προβλήματα που χαρακτηρίζει τη χρήση του ηλεκτρονικού βιβλίου είναι οι αδυναμίες που εμφανίζονται στα μέσα που χρησιμοποιούνται, όπως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ή η ταμπλέτα. Η μέση διάρκεια ζωής τους προσδιορίζεται περίπου στα 5 έτη, εξαιτίας της συνεχούς παραγωγής νέων μοντέλων και της αδυναμίας επισκευής των παλιότερων.

Η χρήση του ηλεκτρονικού βιβλίου φέρνει μαζί της την επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τα τεχνολογικά απόβλητα που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια της παραγωγής και της απόρριψής τους. Επιπλέον, η συντήρησή τους απαιτεί σημαντικά έξοδα, καθιστώντας τη χρήση τους λιγότερο οικονομικά αποδοτική σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Επιπροσθέτως, οι προαναφερθείσες συσκευές ανάγνωσης μπορεί να είναι ευαίσθητες και να καταστραφούν πιο εύκολα σε σύγκριση με τα παραδοσιακά βιβλία. Για την απόδοση κειμένου των ηλεκτρονικών βιβλίων απαιτείται η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή με προηγμένο πρόγραμμα ανάγνωσης. Παράλληλα, για τη χρήση των συσκευών ανάγνωσης είναι απαραίτητο η σταθερή παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή χρήση επαναφορτιζόμενων μπαταριών με το ενδεχόμενο εξάντλησής τους. Σε περίπτωση τεχνικού προβλήματος, ελλοχεύει ο κίνδυνος τα βιβλία που έχουν αποθηκευτεί στη συσκευή να χαθούν οριστικά και να είναι δύσκολο ή αδύνατο να ανακτηθούν.

Ένα ακόμη που μπορεί να θεωρηθεί μείον είναι ότι τα παιδιά μαθαίνουν λιγότερα για την ιστορία μέσα από τα ηλεκτρονικά βιβλία εν αντιθέσει με τα παραδοσιακά. Μια σειρά από μελέτες έχει δείξει ότι, αν και τα παιδιά απορροφούν κάποια πληροφορία σχετικά με την ιστορία μέσα από την ανάγνωση ηλεκτρονικών βιβλίων, τα παιδιά που διαβάζουν τα παραδοσιακά βιβλία γνωρίζουν περισσότερες λεπτομέρειες καθώς και την αλληλουχία των γεγονότων. Σύμφωνα με έρευνες, τα διαδραστικά χαρακτηριστικά των ηλεκτρονικών βιβλίων, όπως τα παιχνίδια, οι σύνδεσμοι και τα κουμπιά, είναι εφικτό να αποσπούν την προσοχή των παιδιών από την ιστορία (Korat & Or, 2010).

Όπως συμβαίνει με κάθε νέο μέσο, κατ' επέκταση και με το ηλεκτρονικό βιβλίο, είναι σημαντικό να διατηρήσουμε μια ισορροπημένη προσέγγιση και να μην του

αποδίδουμε μόνο αρνητικά στοιχεία, αλλά και να αναγνωρίσουμε τα πλεονεκτήματα του, όπως η ευκολία πρόσβασης σε πληροφορίες και η δυνατότητα αποθήκευσης πολλών βιβλίων σε μία συσκευή. Συνεπώς, η καλύτερη προσέγγιση είναι να εκτιμήσουμε το ηλεκτρονικό βιβλίο ως ένα νέο μέσο που έχει θετικά και αρνητικά στοιχεία και να αξιολογήσουμε κατάλληλα κάθε πτυχή του.

Είναι αναγκαίο να προχωρήσουμε μπροστά και να εκμεταλλευτούμε την τεχνολογία, αλλά πάντα με ασφάλεια και συνείδηση. Πρέπει επίσης να λάβουμε υπόψη μας τα πλεονεκτήματα και τα θετικά στοιχεία που προσέφεραν τα παραδοσιακά βιβλία και να μην τα αγνοούμε ή απορρίπτουμε. Συνεπώς, θα πρέπει να επιλέξουμε μια ισορροπημένη προσέγγιση, η οποία θα μας δώσει τη δυνατότητα να αξιοποιήσουμε τα πλεονεκτήματα και να αντιμετωπίσουμε τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις.

4.4 Έντυπο ή ηλεκτρονικό βιβλίο;

Υπάρχουν δύο κατηγορίες αναγνωστών: αυτοί που αγαπούν τα παραδοσιακά βιβλία και απολαμβάνουν να έχουν μια προσωπική σχέση με το βιβλίο σε έντυπη μορφή. Χρησιμοποιώντας όλες τους τις αισθήσεις, λαμβάνουν μηνύματα και μπορούν να αναπτύξουν μια προσωπική σχέση με αυτό. Αυτή η συναισθηματική σύνδεση με το βιβλίο δεν επιτυγχάνεται με το ηλεκτρονικό βιβλίο, και αυτό αποτελεί ένα από τα βασικά του μειονεκτήματα. Ο αναγνώστης δεν μπορεί να νιώσει την υφή του χαρτιού, να φυλλομετρήσει το βιβλίο ή ακόμη και να το προσφέρει ως δώρο με μια προσωπική αφιέρωση (Ξανθόπουλος, 2011).

Οι οπαδοί του παραδοσιακού βιβλίου θεωρούν ένα παλαιό βιβλίο λίγων αντιτύπων ή πρώτης έκδοσης ως ανεκτίμητο κειμήλιο και δεν υπάρχει καμία τεχνολογία που να μπορεί να το αντικαταστήσει. Η αίσθηση του να γυρίζεις τις σελίδες ενός παραδοσιακού βιβλίου κατά τη διάρκεια του αναγνώσματος δεν μπορεί να συγκριθεί με το απλό πάτημα ενός κουμπιού στο ηλεκτρονικό βιβλίο. Επιπλέον, το παραδοσιακό βιβλίο δίνει στον αναγνώστη αίσθηση βεβαιότητας, καθώς θα είναι εκεί κάθε φορά που θα θέλει να το ξαναδιαβάσει, ενώ το ηλεκτρονικό βιβλίο μπορεί να μην είναι διαθέσιμο ή να υφίσταται τροποποιήσεις.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν αυτοί που υποστηρίζουν ότι λόγω της τεχνολογικής προόδου σήμερα, η εισαγωγή της ψηφιακής τεχνολογίας στο χώρο των εκτυπωμένων βιβλίων ήταν αναπόφευκτη και αποτελεί μείζονος σημασίας να γίνει

αποδεκτή. Τα ηλεκτρονικά βιβλία είναι πιο οικονομικά και προσβάσιμα σε πληθώρα ατόμων. Στη σημερινή εποχή, το έντυπο βιβλίο δεν αποτελεί τη μοναδική πηγή γνώσης και πληροφορίας, καθώς οι ψηφιακές τεχνολογίες μας δίνουν τη δυνατότητα να αναζητούμε και να αποκτούμε πληροφορίες από διάφορες πηγές. Τα ψηφιακά βιβλία μπορούν να ενσωματώσουν στο περιεχόμενο των βιβλίων ήχους, εικόνες ή βίντεο, προσφέροντας έναν εντελώς νέο τρόπο αντίληψης και κατανόησης της πληροφορίας.

Στις μέρες μας υπάρχουν ακόμα άνθρωποι που αντιτίθενται στην τεχνολογική εξέλιξη και δεν αναγνωρίζουν τις σημαντικές αλλαγές που συμβαίνουν στον κόσμο μας. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν εκείνοι που λατρεύουν και θεοποιούν την τεχνολογία χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις (Μαλαφάντης, 2011). Ένα ακόμα πλεονέκτημα του ηλεκτρονικού βιβλίου είναι η δυνατότητα του αναγνώστη να εντοπίζει εύκολα ειδικά σημεία στο κείμενο, καθώς μπορεί να κάνει αναζήτηση για κεφάλαια, υποκεφάλαια και παραγράφους. Αντίθετα, στα έντυπα βιβλία αυτή η διαδικασία απαιτεί περισσότερο χρόνο και κόπο από τον αναγνώστη.

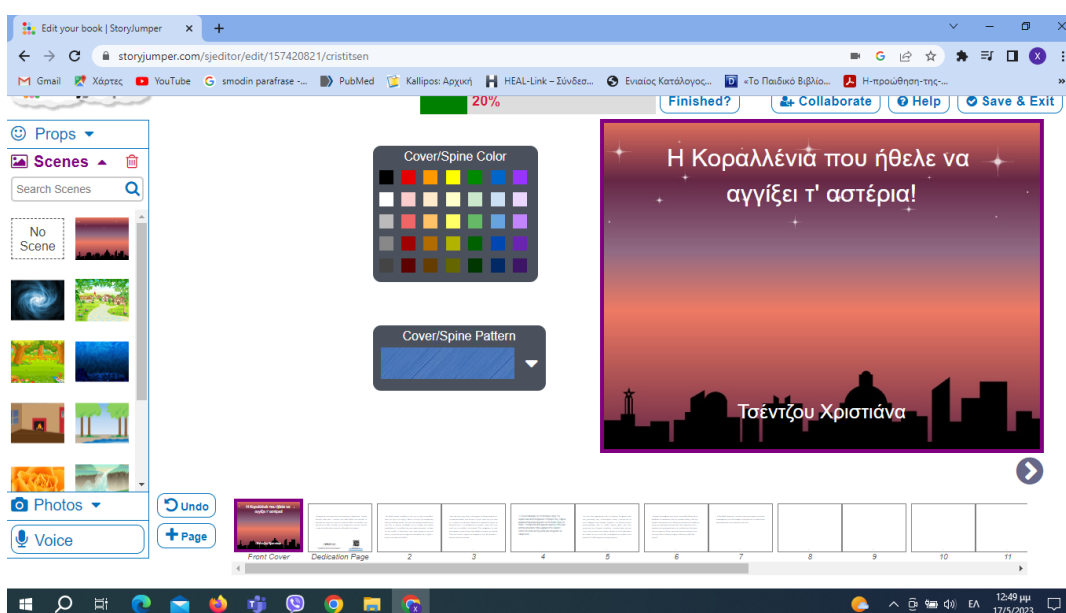
Το ηλεκτρονικό βιβλίο προσφέρει σημαντικά οφέλη στους συγγραφείς ειδικά όσον αφορά την οικονομικότητα και την ευκολία στην εκδοτική διαδικασία καθώς μπορεί εύκολα να φτάσει στον αναγνώστη με μόνο ένα κλικ. Αυτό σημαίνει ότι δεν απαιτείται η αποστολή των βιβλίων σε εκδοτικούς οίκους, αναμένοντας έγκριση και χρηματοδότηση, αφού μπορούν να δημοσιευτούν απευθείας. Το φαινόμενο των e-Books αποτελεί ένα παράδειγμα αυτοεκδόσεων που σημείωσαν μεγάλη επιτυχία και στη συνέχεια εκδόθηκαν από παραδοσιακό εκδοτικό οίκου (Κουζέλη, 2012).

Κεφάλαιο 5ο: Το δικό μας ψηφιακό βιβλίο

5.1 Δημιουργία ψηφιακού βιβλίου

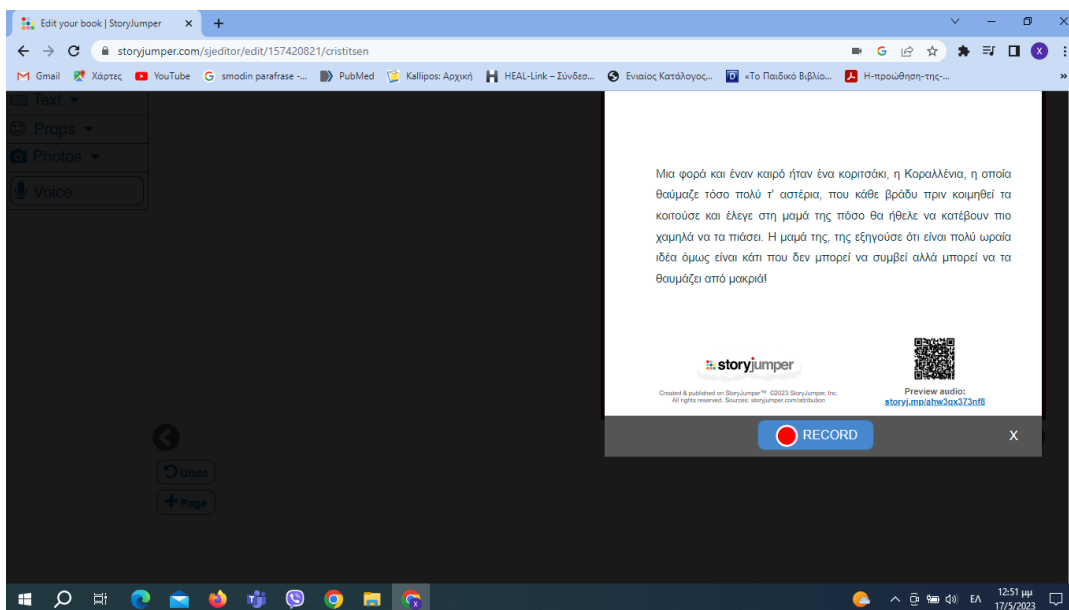
Αξιοποιώντας τις προοπτικές που προσφέρουν οι προηγμένες τεχνολογίες στο χώρο της προσχολικής αγωγής, δημιουργήθηκε ένα ψηφιακό βιβλίο μέσω του λογισμικού <https://www.storyjumper.com>.

Η αφορμή δόθηκε μία μέρα όπου ένα παιδάκι της τάξης ένωσε τη ματαιώση προσπαθώντας να ολοκληρώσει μια δραστηριότητα. Η απάντηση που πήρε εκείνη τη στιγμή από το άλλο παιδί, ήταν η μαγική φράση «αν θέλεις όλα τα μπορείς». Ήταν μια καλή ευκαιρία λοιπόν να αφηγηθώ μια φανταστική ιστορία με σκοπό να περάσει το μήνυμα της δύναμης που κρύβουμε μέσα μας. Στις παρακάτω εικόνες υπάρχουν στιγμιότυπα από την επιλογή εξωφύλλου (βλ. Εικ. 3), από την εγγραφή φωνής κατά την αφήγηση (βλ. Εικ. 4) και την εμφάνιση του τελικού αποτελέσματος όπως φαίνεται στον ιστότοπο (βλ. Εικ. 5). Η εικονογράφηση του ψηφιακού βιβλίου έγινε από παιδιά ηλικίας 4-6 χρονών. Το ψηφιακό βιβλίο βρίσκεται στην παρακάτω διεύθυνση <https://www.storyjumper.com/book/read/157420821/> (Τσέντζου, 2023).

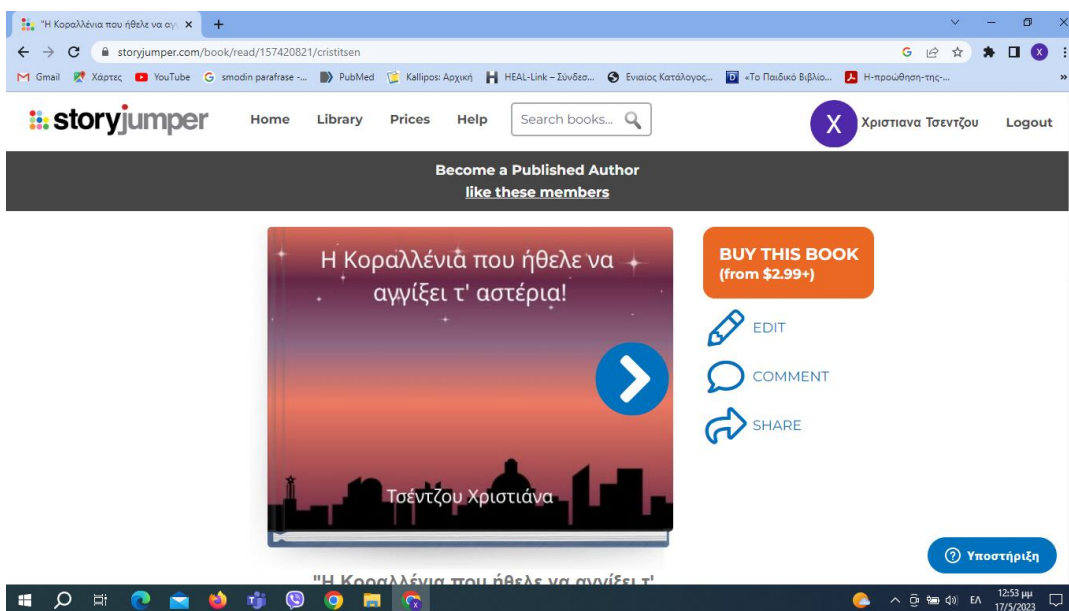

Εικόνα 3: Στιγμιότυπο οθόνης επιλογή εξωφύλλου

Εικόνα 4: Στιγμιότυπο οθόνης κατά την εγγραφή φωνής

Εικόνα 5: Το τελικό αποτέλεσμα του ψηφιακού βιβλίου

Συμπεράσματα

Μέσω της παρούσας εργασίας αναδεικνύεται η σημαντική παιδαγωγική αξία του βιβλίου και η δυναμική της τεχνολογίας στον τομέα της εκπαίδευσης. Η σημασία της προσχολικής αγωγής χαρακτηρίζεται ως υψηλής σπουδαιότητας, καθώς οι εμπειρίες που αποκτώνται κατά την παιδική ηλικία διαμορφώνουν εκ βάθρων τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα του ατόμου. Αδιαμφισβήτητα, τα βιβλία συνεισφέρουν σημαντικά στην διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας.

Υπό το πρίσμα της ολιστικής προσέγγισης στη μάθηση, έχουν αναπτυχθεί διάφορες μέθοδοι διδασκαλίας, όπως η ένταξη τεχνολογικών και ηλεκτρονικών μέσων. Η ταχεία πρόοδος της πληροφορικής σε όλους τους τομείς την τελευταία εικοσαετία, δεν θα μπορούσε να αφήσει αδρανή τον τομέα της εκπαίδευσης. Η τεχνολογία εξελίσσεται συνεχώς και η μετάβαση από το παραδοσιακό στο ηλεκτρονικό βιβλίο συμβαίνει με ασύγκριτα ραγδαίους ρυθμούς.

Η συνδυασμένη χρήση τους μπορεί να δημιουργήσει πλούσιες εκπαιδευτικές εμπειρίες και να ενισχύσει τη μάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών σε πολλά επίπεδα. Το παιδικό βιβλίο προσφέρει μια αυθεντική και φυσική εμπειρία ανάγνωσης, ενώ η χρήση τεχνολογίας επιτρέπει την ενσωμάτωση διαδραστικών στοιχείων, πολυμέσων και εργαλείων που μπορούν να ενισχύσουν την ανατροφοδότηση και την αλληλεπίδραση των παιδιών. Ως εκ τούτου, η συμβολή του παιδικού βιβλίου και η αξιοποίηση της τεχνολογίας στην προσχολική αγωγή λειτουργούν συμπληρωματικά μεταξύ τους είναι σημαντικές για την παιδαγωγική διαδικασία. Το παιδικό βιβλίο προάγει την ανάπτυξη της φαντασίας, των γλωσσικών δεξιοτήτων και της ανάγνωσης, ενώ η χρήση της τεχνολογίας προσφέρει νέες ευκαιρίες μάθησης, ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία, προωθεί τη διαδραστική μάθηση και αναπτύσσει δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την εποχή μας, όπως ο ψηφιακός γραμματισμός.

Ωστόσο, παρά τα οφέλη της ψηφιακής μορφής του παιδικού βιβλίου, είναι σημαντικό να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ της χρήσης τεχνολογίας και της παραδοσιακής ανάγνωσης. Είναι αναγκαίο να γίνει κατανοητό ότι απαιτείται η ενσωμάτωση της τεχνολογικής προόδου με την τήρηση των προδιαγραφών ασφάλειας και σωστής χρήσης, προκειμένου να αποφεύγονται ο εθισμός και οι άλλες αρνητικές επιπτώσεις. Εντός ενός ασφαλούς περιβάλλοντος, με επαρκή καθοδήγηση, κάθε παιδί αποκτά την δυνατότητα να εκφράσει τον εαυτό του, να ανακαλύψει τις προτιμήσεις του και να αναδείξει τα ξεχωριστά του χαρακτηριστικά.

2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΗΜΕΡΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΥ

Με ένα παιδικό βιβλίο μπορείς...

Να μάθεις

Να παίζεις

Να ταξιδέψεις

Να αισθανθείς!

Εικόνα 6: Παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου. Πηγή: <http://dim-marits.dod.sch.gr>

Αναφορές

- Brown, B. (2022). *Visionary of new reading machines and changes in the process of reading*. Ανάκτηση από history information:
<https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=2592>
- Clements, D., & Sarama, J. (2002). The role of technology in early childhood learning. *Teaching Children Mathematics*, 2, 340-343.
- De Jong, M., & Bus, A. (2003). How well suited electronic books to supporting literacy? *Journal of Early Childhood Literacy*, 3, 147-164.
- Gönen, M. (2010). Investigation on the qualities of Tale and Story Books used by Preschool Teachers for 5-6 year of Children. *(S(2)), Turkish Journal of Library*, 56-58.
- Korat, O., & Or, T. (2010). *How new technology influences parent-child interaction: The case of e-book reading*. *First Language*.
- McCloud, S. (1994). *Understanding Comics: The Invisible Art* του Scott McCloud. Harper Perennia.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (1987). *Θέματα Παιδικής Λογοτεχνίας, Α' Ανιχνεύσεις*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (2001). *Η γλώσσα στην προσχολική εκπαίδευση. Προφορική επικοινωνία, ανάγνωση, γραφή και γραπτή έκφραση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναγνωστοπούλου, Δ. (2001). *Λογοτεχνία και νηπιαγωγείο: Συγκοινωνούντα δοχεία δημιουργικότητας*. Α. (Ε. Κούρτη, Επιμ.) Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Αναγνωστοπούλου, Δ., Καλογήρου, Τ., & Πάτσιου, Β. (2001). *Λογοτεχνικά Βιβλία στην Προσχολική Αγωγή*. Αθήνα: ΙΜΠ- ΣΧΟΛΗ Ι.Μ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ.
- Ασωνίτης, Π. (2001). *Η εικονογράφηση στο βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Γιαννικοπούλου, Α. (1998). *Από την προανάγνωση στην ανάγνωση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Γκρέμινγκερ, Α. (1979). *Το παιδί και το βιβλίο*. Αθήνα: Νότος.
- Δελώνης, Α. (1991). *Βασικές Γνώσεις για το Παιδικό και Νεανικό Βιβλίο* (Β' Έκδοση εκδ.). Αθήνα: Σύγχρονο Σχολείο.
- Ευθυμούδη, Ε. (2015). *Υλοποίηση Εκπαιδευτικών Πολυμεσικών Ιστοριών για Ζητήματα Γλώσσας στην Προσχολική Ηλικία*.
- Κακανά, Δ. (1994). *Θεωρία και μεθοδολογία δραστηριοτήτων στην προσχολική αγωγή. Δεύτερη*. Αφοί Κυριακίδη.

- Καλαμαρά, Π. (2016). Η θεά που γεννήθηκε από τον αφρό-το δελφίνο της Νηρηίδας : Δυο μύθοι του αττικού του παραμυθιά. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας: Τμήμα Νηπιαγωγών.
- Καλούρη-Αντωνοπούλου, Ο. (1999). *Αισθητική Αγωγή*. Αθήνα : Έλλην.
- Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καρακίτσιος, Α. (2011). *Παιχνίδια Φιλαναγνωσίας και Αναγνωστικές Εμπυχωσεις*. Αθήνα : Gutenberg .
- Κατσίκη-Γκίβαλου, Α. (2013). *Το Θαυμαστό Ταξίδι: Μελέτες για την Παιδική Λογοτεχνία* (17η εκδ.). Αθήνα: Πατάκη.
- Κουζέλη, Λ. (2012). Εκδήλωση για το ψηφιακό βιβλίο στην Ελλάδα.
- Κυρίδης, Γ. Α., Δρόσος, Β., & Τσακίριδου, Ε. (2003). *ΠΟΙΟΣ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ*. Αθήνα: Τυπωθήτω/ Δαρδάνος.
- Μαλαφάντης, Κ. (2011). Το παραμύθι στην εκπαίδευση. Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση. Αθήνα : Διάδραση .
- Μάνος, Χ., Σελίμης, Ε., & Σονιάδης, Χ. (2009). *Λογοτεχνία Προσχολικής Ηλικίας*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Μαρκουλάκη, Θ. (2014). Πώς η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων με παιδιά με ειδικές ανάγκες μπορεί να αποτελέσει θετικό παράγοντα εξέλιξης στην ανάπτυξη και πρόοδό τους.
- Μούσιου-Μυλωνά, Ο. (2004). *Γλωσσοπαιδαγωγική και διδασκαλία της πρώτης ανάγνωσης και γραφής : Τάσεις και στάσεις των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Μπενέκος, Α. (1990). 'Παιδευτικές λειτουργίες του εικονογραφημένου βιβλίου: Αναζητήσεις, διακρίσεις, αξιολογήσεις. *Διαβάζω*(248), σσ. 32-36.
- Νατσιοπούλου, Τ. (2012). *Παιδικά βιβλία στην προσχολική ηλικία και βρεφική ηλικία (θεωρητική και πρακτική προσέγγιση)*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Ντολιοπούλου, Ε. (1999). *Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*. Αθήνα : Τυπωθήτω .
- Ξανθόπουλος, Α. (2011). Έντυπο ή ηλεκτρονικό σχολικό βιβλίο;. Πάτρα.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2009). *Πρόταση για το σχεδιασμό και την εισαγωγή του ηλεκτρονικού βιβλίου στην εκπαίδευση*. Ανάκτηση από [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.pi-schools.gr/raideia_dialogos/eBook.pdf](http://www.pi-schools.gr/raideia_dialogos/eBook.pdf)
- Παπαβασιλείου, Α. (2016). Ανάπτυξη δεξιοτήτων γραπτού λόγου στο Νηπιαγωγείο με την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε.

- Παπαδάτος, Γ. (2016). *Το Παιδικό Βιβλίο στην Εκπαίδευση και στην Κοινωνία: Μελέτες για τη Θεωρία και τη Θεματολογία της Παιδικής και Εφηβικής Λογοτεχνίας, τη Διδακτική του Ποιήματος, τη Φιλαναγνωσία, τις Λέσχες Ανάγνωσης, τη Δημιουργική Γραφή και Έκφραση - Το Βιβλίο Γνώσεων*. Αθήνα : Παπαδόπουλος .
- Παπανικολάου, Ρ., & Τσιλιμένη, Τ. (1992). *Η παιδική λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Παπαντωνάκης, Γ. (2003). *Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία. Θεωρία και Πράξη* .
- Παπαπετροπούλου, Κ. (1997). *Η τέχνη της αφήγησης*. Αθήνα: Πατάκη.
- Παπούλια – Τζελέπη, Π. (2001). *Η νέα προοπτική της ανάδυσης του γραμματισμού*. Αθήνα: Καστανιώτης .
- Σακελλαρίου, Χ. (2003). *Παιδί και Βιβλίο. Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας και της καλλιέργειας με την παιδική λογοτεχνία*. (Ν. Αθανάσιος, Επιμ.) Μελωδία-Καψάσκη.
- Σκαρβέλη, Γ. (2010). *101 Ιδέες για πρωτοπόρους εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
- Στασινός, Δ. (2020). *Η ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2027. Η ΕΛΚΥΣΤΙΚΗ ΕΚΔΙΠΛΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕ ΨΗΦΙΑΚΟΥΣ ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΕΣ* . Αθήνα: Παπαζήσης.
- Τάφα, Ε. (2001). *Ανάγνωση και Γραφή στην Προσχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: ελληνικά Γράμματα.
- Τομπατζόγλου, Ξ. (2013). *Η ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας σε παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας μέσω Τ.Π.Ε*.
- Τσέντζου, Χ. (2023, 05 18). *Η Κοραλλένια που ήθελε να αγγίξει τ' αστέρια!* Ανάκτηση από <https://www.storyjumper.com/book/read/157420821/----->
- Χατζησαββίδης, Σ. (2002). *Η γλωσσική αγωγή το νηπιαγωγείο: δραστηριότητες για την καλλιέργεια της επικοινωνιακής ικανότητας και του γραμματισμού*. Αθήνα: Gutenberg.

Πηγές εικόνων

Εικόνα εξωφύλλου: <https://www.ebooks4greeks.gr>

Εικόνα 1: *Σύνδεση γονέων-παιδιών μέσω της ανάγνωσης βιβλίου*. Πηγή: <https://www.psychografimata.com>

Εικόνα 2. *Ηλεκτρονικό Βιβλίο (E-Book)*. Πηγή: <https://www.openbook.gr/ti-einai-to-e-book>

Εικόνα 3: Στιγμιότυπο οθόνης επιλογή εξωφύλλου

Εικόνα 4: Στιγμιότυπο οθόνης κατά την εγγραφή φωνής

Εικόνα 5: Το τελικό αποτέλεσμα του ψηφιακού βιβλίου

Εικόνα 6: Παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου. Πηγή: <http://dim-marits.dod.sch.gr>